

# DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS HAJDUMEGYEI FÜGGETLENSÉGI PÁRT HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Előfizetési árak:		Videkre küldve:	
Helyben.	10 kor. — fill.	Egy évre	16 kor. — fill.
Egy évre	10 kor. — fill.	Egy évre	16 kor. — fill.
Fél évre	5 kor. — fill.	Fél évre	8 kor. — fill.
Negyed évre	2 kor. — fill.	Negyed évre	4 kor. — fill.
Egy hóra	1 kor. — fill.	Egy hóra	1 kor. — fill.
Egyenszám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK IÁNOS.**

Felelős szerkesztő: **Hj. MÓRICZ PÁL.**

Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:

Hat hasabos petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelenő hirdetések jutányosan. — Apró hirdetés minden sor 4 fillér.

## Bakonyi Samu beszéde a képviselőházban.

Ünnepi alkalom az nekünk, mikor dr. Bakonyi Samu szeretett országgyűlési képviselőnk beszédjével foglalkozhatunk és közölhetjük e pártlap hasábjain; mert dr. Bakonyi Samu, Debreczen város II-ik választókerületének képviselője teljesen és tökéletesen beváltotta azokat a szép reménységeket, melyeket az ő mocsoktalan elvhűségéhez, hazafiui önzetlenségéhez és lelki-ösmeretességéhez, szónoki kiválóságaihoz fűztünk.

Bakonyi Samut bevéasztása óta mindig ott látjuk a küzdelemben az elsők sorában és büszkék vagyunk rá, hogy az ő minden egyes felszólalása hatást, figyelmet kelt az országban, mint a sajtóban, miért? Mert nemcsak a függetlenségi képviselők táborában, de az összes pártok képviselői között azon kiemelkedő férfiak közé tartozik ő, ki független eszményeinek, szónoki kiváló képességeinek a zománczát alapos, magas, nagyszabású tanulmányokkal és tudással készíti elő. És maga Apponyi Albert gróf volt az, ki az előismerés és nagyrabecsülés zászlóját meghajtotta a tüzeslelkű és gyújtó szavú fiatal képviselőnk nagy képességei és komoly tudománya előtt.

Lapunk mai számában is olyan beszédet közöljük Bakonyi Samunak, mely beszédével előismerésre kötelezte a nemzeti függetlenség táborát. A legújabb osztrák merénylet ellen, a véradó emelés ellen már többen szóltak az ellenzéki padosorokból, de több alaposítással, oly nemes tüzzel, oly kuruczi őszinteséggel még idáig senki, mint a mi szeretett országgyűlési képviselőnk, kinek beszéde így hangzik:

**Bakonyi Samu:** T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Ugyan ki tagadhatná, hogy tárgyalásaink során olyan pontra értünk, a melyen a magyar törvényhozónak nehéz harcot kell önmagával vívni. E harc nehéz voltát bizonyította az imént a t. többségnek egy olyan kiváló tagja, mint milyen Hieronim t. képviselőtársunk, a kinek ez a elki harc egész érvelésében végigvonul.

T. képviselőház! Hieronim igen tisztelt képviselőtársunk azért vett részt a vitában, ezt szemmel láthatólag tapasztalhatta mindenki, a ki az ő a fejtegetéseit a személyét megillető figyelemmel kísérte — hogy czáfolatot mondjon Komjáthy Béla igen tisztelt képviselőtársam tegnapi számcsoportosítására, azokra az érvekre, a melyekkel ő

a költségvetésekből és a zárssámadásokból bizonyította be meggyőződésem szerint azt, hogy ezt a javaslatot magának a t. többségnek sem volna szabad elfogadni. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Én, t. képviselőház, nem tartanám a magam részéről egészen ildomosnak, hogy tudva azt, miszerint Komjáthy Béla t. képviselőtársamat zárszó illeti meg, a neki szóló érvelésével Hieronimi Károly t. képviselőtársam beszédének éntőlközzen. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Én érveinek e csoportjából egyetlenegyre kívánok csak válaszolni, mert az összefüggésben van saját igénytelen felfogással. Annnyit t. i. Hieronimi Károly igen t. képviselőtársam fejtegetéséből konstatálhatunk már ma is itt ezeken a padokon, hogy ő nyílt beismerést tett előttünk, azt a beismerést nevezetesen, hogy a t. többség tagjai nincsenek alaposan tájékozottak ama terhek lényege, mennyiségére nézve. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) a melyeket ennek a javaslatnak elfogadása az országra fog háritani. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) És ehhez a kijelentéshez fűzi azt a megjegyzést, mely helyzetének, az ellenünk vívott harcznak nehéz voltát meggyőződésem szerint még élénkebben megvilágítja, azt a kijelentést, a mely eként hangzik: „így tehát én sem tehetek egyebet, mint azt, hogy kombinációkba bocsátkozzam.”

Ha ez a beismerés, t. ház, a miben kételkedni okom egyáltalán nem lehet, őszinte, a mit különben a kijelentésnek nyíltsága is feltétlenül igazol, akkor t. képviselőház, ebből csak egy dolog következik, az én meggyőződésem szerint, Hieronimi Károly t. képviselőtársamra és a t. többség azon tagjaira nézve, a kik az ő fejtegetéseit honorálták, az t. i., hogy méltóztassanak elfogadni a mi pártunk részéről benyújtott azt a határozati javaslatot, a mely módot ad a t. képviselőháznak, a t. többségnek arra, hogy magának igenis alapos tájékozást szerezzen, azokat a terheket illetőleg, (Élénk helyeslés a bal- és a szélsőbaloldalon.) a melyeket ez a javaslat a nemzetre fog háritani, és a mely határozati javaslatnak ha eleget tesz a t. kormány, a ház utasítása következtében, akkor igenis egyebet kell tennie, meggyőződésem szerint Hieronimi Károly igen t. képviselőtársamnak; nem kombinációkba kell bocsátkozni, hanem e javaslatok megszavazását kell megtagadnia. (Helyeslés a bal- és a szélsőbaloldalon.)

Hieronimi Károly t. képviselőtársam szemünkre veti azt, hogy a delegációnak eljárásával szemben, a melynek során t. i. megállapított a taraczküteg-osztályok részére kívánt legénységére szükséges költség, mi azt mondjuk, hogy ez az eljárás nem felel meg a törvénynek; azt mondja Hieronimi Károly t. képviselőtársam, a nélkül, hogy nyíltan czáfolná e felfogásunkat, hogy ime most megfordítva áll a dolog, most előbb kéri a kormány közvetlenül a törvényhozástól a létszám felemelését, azután fogja a költségeket kérni a delegációtól, hát mi ezt is törvénytellennek tartjuk?

Nem fogadhatom el a szemrehányást, t. képviselőház, mert fenn kell tartanom a magam részéről igenis ezt a felfogást, hogy a delegáció ebben a kérdésben nem követte azt az eljárást, a mely egyedül felel meg a törvénynek, t. i. az én igénytelen nézetem szerint oly kérdésekkel még költség megállapításának alakjában sincs joga a delegációnak foglalkozni, (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) a mely kérdések az 1867: XII. törvényezikk által határozottan a törvényhozásnak, a magyar országgyűlésnek jogkörébe vannak utalva. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A a v e d e l m i rendszer kérdése t. i. a melynek kétségtelenül egyik lényegs alkotó részére a létszám megállapítása, pláne a jelen, illetve abban az esetben, a mely esetben a delegáció foglalkozott a költség megállapításával a mely költségmegállapítás még a szolgálati időt is érintette, mert hiszen arról volt szó, hogy a póttartalékosok fognak behivatni szolgálatára, a mi pedig a póttartalékosokra a törvényben meghatározott szolgálati idő felemelésével járt volna, ennek szabályozása pedig kétségtelenül kizárólag a törvényhozás jogkörének van a 67-es törvény által fenntartva. Azzal védekezik ezen szemrehányással szemben a t. többség, hogy nem követte el törvénytétést, mert hiszen csak feltételes volt a határozata. Hát kérdem van-e delegációnak egyáltalában olyan költségmegállapító határozata, a mely nem feltételes? Hiszen azok a költségek, melyeket a delegáció megállapít, hogyan kerülnek a törvénybe? Természetesen csak úgy, ha a magyar törvényhozás azokat beilleszti, ez tehát kimentésül, törvényesítésül ennek az eljárásnak abszolute nem szolgálhat. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

De mikor szembeállítja a mai helyzetet a mult év végén fennállott helyzettel ezen kérdést illetőleg Hieronimi igen t. képviselőtársunk, hogy t. i. megfordítva áll az, én nem fogadhatom el az ellentétet a két helyzet közt, mert hiszen ezek a törvényjavaslatok nem most nyújtattak be, hanem akkor mikor a költség a delegáció által már megállapított, ennél fogva igenis áll az, hogy a delegáció idő előtt, mielőtt az erre egyedül jogosult és illetékes törvényhozás foglalkozott volna a védelmi rendszert érintő ezen kérdésekkel, átlépte a maga hatáskörét, és költségmegállapítás alakjában magához ragadta a per eminentiam a törvényhozást illető jogot (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Egyébiránt pedig, hogy mennyire tarthatatlan ez az érvelés, azt az is mutatja, hogy a véderő-bizottságban egyik érv gyanánt szerepelt, sőt ma is érv gyanánt szerepel a t. előadó urnak az előterjesztésben, hogy a delegáció már megállapította a költségeknek egy részét, a melyekre vonatkozólag mi most a létszámmegállapítással és az ujjonczlétszám felemelésével foglalkozunk. Mindig így vagyunk ezekben a kérdésekben a t. ház, a delegáció határozatait mindig mint fait accompli állítják elének és akkor aztán hiába küzdünk

a t. többség erős pártfegyelme folytán, hogy azt a feltételt, melytől függ minden határozata a delegációnak, a nemzet javára érvényesítsük. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon!)

Azt mondja Hieronymi igen t. képviselőtársam, hogy a mikor ő a létszámemelést megszavazza, nem tudja hogy a delegációban a költség megállapítását megszavazza-e vagy nem. Hát én nagyon kíváncsi vagyok arra, hogy t. ház, vajjon mikor majd a delegációban ez a kérdés a következő költségvetés tárgyalása alkalmával előkerül, Hieronymi t. képviselőtársam a magatartásával csakugyan bizonyítani fogja-e azt hogy ő nincs kötte itteni szavazatával és felszólalásával e tekintetben, hogy a delegációban a most fel-emelt létszám költségeit megszavazza. A jövő majd megmutatja, én azt hiszem, hogy Hieronymi t. képviselőtársam mindenesetre sokkal konzervensebb támogatója a hadügyi kormányznak, semhogy magát mostani megatartásával lekötve ne tartaná.

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Majd ő tudja mit csináljen!

Kubik Béla: Keveselni fogja bizonyára!

Thaly Kálmán: Miniszter akar lenni! (Zaj.)

Bakonyi Samu: A ki figyelemmel kíséri a delegáció tárgyalásait, az bizonyíthatja azon észrevételeim igazságát, hogy kézszebb, odadóbb, áldozatra hajlandóbb tamasza a hadügyi kormányznak a delegációban alig akad, mint épen Hieronymi igen t. képviselőtársam. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Egy hang: München is!) Mások is, de a versenyt vele az én igénytelen tudomásom szerint ki nem állotta senki sem. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: München!) Engem minden tisztelem mellett, melylyel az ő személye iránt viseltetem, mai magatartása épen ezért egyáltalában meg nem lepott.

Thaly Kálmán: Tegyen úgy, mint Zichy Jenő! Egyik excellenciás ur menjen a másik után!

Kubik Béla: Én azt vártam!

Bakonyi Samu: Egy dolog azonban meglepett mégis. Azon megtartás után, melyet szerencsém volt szemlélni ma is, Hieronymi t. képviselőtársam a maga felfogásának támogatására elibünk idézi azon időknek szellemét, mely idők szellemének helyes felfogásával nem ülhetne meggyőződés szerint ott, önök között, és nem érvelhetne úgy, mint ma érvelt. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ő nevezetesen figyelmeztetett bennünket, hogy nagyon jól fontoljuk meg Európa államainak erőviszonyait, mert, ugymond, volt idő, mikor a nemzet a veszélyeket kicsinyelte, s mi lett a vége? Katasztrófa. Gondolom, hogy ezzel a 48-49-iki időkre czélt.

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Ó nem! (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: 1866-ra! Abban igaza volt!)

Bakonyi Samu: Abba a nemzetnek semmi beleszólása nem volt. Sőt én azt hiszem, hogy épen az, hogy beleszólása nem volt, ez volt egyik tényezője az 1866-iki katasztrófának, melyet Hieronymi t. képviselőtársunk — ha ugyan erre czélt — úgy látszik a t. honvédelmi miniszter ur helyeslése mellett érv gyanánt hozott fel a tekintetben, hogy a nemzet nem fontolta meg kellően a maga erejét.

Hanem, ha csakugyan ama dicső idők szellemét idézte fel, én e tekintetben hajlandó vagyok őt követni. Azonban a konzervencia, a melyet én levonok, aligha lesz az, a melyet ő levon. Nevezetesen, ha azokat az örök tanulságokat meg akarjuk állapítani, melyeket amaz ép oly dicső, mint szomorú idők teremtettek, akkor azokból —

a helyzetnek egészen más felismerése következik, mint a melyet Hieronymi t. képviselőtársunk részéről tapasztaltunk. Ezen tanulságokból nekünk fel kell ismernünk, hogy nekünk nemcsak külső ellenség ellen kell védelemre készülnünk, mert nekünk egy állandó, egy konok, szívós kitartású ellenségünk van abban a kapcsolatban, melybe bennünket az önök akarata oly mérték szorít bele, mely mértéket törvényeink az én meggyőződésem szerint nem állapítottak meg erre a kapcsolatra. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

T. képviselőtársam azonban pártállásánál fogva hivatva érzi magát...

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Meggyőződésénél fogva! (Ellenmondás és derűtség a szélsőbaloldalon.)

Bakonyi Samu: Nem tételezem fel, hogy ebben a t. házban lehessen képviselő, ki valamely párthoz nem meggyőződéséből csatlakoznék; ha a t. miniszter ur másképp tudja, ez bizonyára nem az ő álláspontjának igazságát bizonyítná.

Barta Ödön: Ez kölcsönös védelem! (Derűtség.)

Bakonyi Samu: Azt mondja nevezetesen és erre pártállásánál és meggyőződésénél fogva érzi magát kötelezve, — hogy úgy gondolja, hogy a magyar hadsereg nemzeti volta az 1867. évi XII. t.-cikkben eléggé ki van domborítva. Hogy mennyiben, milyen mértékben lehet ezt igazság gyanánt elfogadni, arra majd leszek bátor később rátérni.

Egy becses dolog azonban van ebben a kijelentésben, nevezetesen az az állítás, annak az elfogadása, hogy t. i. a magyar hadsereget, mint intézményt a 67-es felfogás szerint is el lehet képzelni, hogy a 67-es felfogás is teljes mértékben konzerválja a magyar hadsereget, mint intézményt. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Mikor azonban mi állítottuk ezt ezen az oldalon és a mikor mi hivatkoztunk az 1867: XII. t.-cz. 11 §-ára, a mely — mint Hieronymi t. képviselőtársunk helyesen idézi — a magyar hadsereget kifejezetten magában foglalja, mi történt akkor az önök részéről, t. túldal? Az, hogy nemsokára felállott az igen t. miniszterelnök ur és Deák Ferencz örökségére hivatkozva, Deák Ferencznek 1868-iki beszédét idézve, abból, hogy az 1868-iki törvényt nem használja a „magyar hadsereg“ kifejezést, helytelen értelmezéssel azt következtette, hogy tehát az 1867: XII. t.-cikknek az a kijelentése, a melyet érvényben állónak elismer Hieronymi igen t. képviselőtársam, ma már tulajdonképen fenn nem áll.

Igaz, t. képviselőház, az 1868: XL. t.-cikkben ez a kifejezés, hogy „magyar hadsereg“, használva nincs. Azonban nehogy e tekintetben tévedés maradjon fenn olyan tekintélynek a hatása alatt, olyan közjogi tekintélynek a sulya alatt, mint a milyen az igen t. miniszterelnök ur, én nagyon egyszerű dolgot fogok ennek ellenébe felvetni. (Halljuk! Halljuk!) Nevezetesen utalok magára az 1868: XL. törvénycikknek ugyancsak 11. §-ára, a melyben szóról-szóra ezek foglaltatnak: „A monarchia közös védelmére szükséges szárazföldi és tengeri hadsereg az 1897: XII. t.-cz. 11., 12., 13., és 14. § ában foglalt alkotmányos jogok alapján azok fentartása mellett.“ Ezekben a hivatkozásokban tehát senki kétségbe nem vonhatja, hogy az 1868: XL. t.-cikk tehát az 1868-iki véderőtörvény is a magyar hadsereget kifejezetten fentartja. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Mint a közös hadsereg kiegészítő részét!

Bakonyi Samu: Azt mondja azonban Hieronymi igen t. képviselőtársam, hogy

igaz, hogy ha mi magyar hadsereget akarunk s azt mint intézményt életre akarjuk hívni, ezt a jogot a törvény nekünk biztosította — és én kimutattam, hogy a következő törvény fentartotta, — azonban ez azért nem lehet, mert ehhez első sorban magyar emberekből kellene a hadseregnek állania és magyar tisztikarnak kellene a magyar legénység élén állania. Ez azonban lehetetlen — ugymond Hieronymi igen t. képviselőtársam — ez idő szerint, hiszen a magyar tisztikarnak száma nincsen arányban a magyar legénység számával. Azt mondja, hogy akadályai ennek csupa szubjektív okok. Hát, t. képviselőház, nem akarom az ő statisztikai adatainak az igaz voltát kétségbe vonni; ha azonban az okokat keresem, akkor a szubjektív okokon kívül én igenis tudok találni más objektív okot is, mint a milyenneket ő hozott fel: nevezetesen én azt kérdelem, hogyan lehessen kívánni a magyar társadalomnak intelligenciájától, a mely a maga magyarságát nem akarja más tekinteteknek alárendelni, a mely az anyanyelvhez való szívós ragaszkodással nem akarja kitenni magát annak, hogy a magyar nyelv használata miatt a közös hadseregben reá görbe szemmel nézzenek...

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Nem áll! (Zajos ellenmondások a szélsőbaloldalon.)

Babó Mihály: Nem megy előre, a melyik magyarul beszél!

Benedek János: Meg is tiltják a tiszteknek, hogy magyarul beszéljenek. (Ugy van a szélsőbaloldalon.)

Bakonyi Samu... a mely nem akarja azt a megaláztatást, azt a kicsinylést elszenvedni, a melynek ki van téve magyarsága miatt, mondom, hogyan lehet kívánni a magyar társadalomnak intelligenciájától, hogy oda tóduljon ennek a hadseregnek tisztikarába? (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Mesebeszéd!

Bakonyi Samu: De jó, elfogadom egy pillanatra az érvelés egyszerűsítése kedvéért azt, hogy e tekintetben ma már haladás mutatkozik, mert hiszen van három magyar tannyelvű katona-tisztképző-intézetünk és azután a honvédelmi miniszter ur is bizonyítja előttünk, hogy e tekintetben olyan messze jutottunk már, hogy nemcsak itt, hanem Ausztriában is kell magyarul tanulni a tisztii növendékeknek.

Hát én nem tudom, mióta van ez így, hogy ott tanítják a magyar nyelvet, de azt tudom, hogy 35 esztendő óta ezen a téren, a legutolsó néhány esztendőt megelőzőleg legalább, abszolúte semmi sem történt. Meltóztattak volna t. kormány és t. többség a rendelkezésükre állott idő alatt azon lenni minden erejükkel, a melyet nem korlátolt semmiféle tényező, amelyet a nemzet ellenállása sem gyengített, sőt követelése csak fokozhatott, meltóztattak volna azon lenni kötelességük szerint, hogy a magyar nyelvű tisztképzés minél nagyobb mérvet öltjön a hadseregben, akkor talán ma már nem állíthatná azt Hieronymi t. képviselőtársunk, hogy az az akadály van a magyar hadsereg felállításának, mert nincsen magyar tisztikar.

Tovább folytatva velünk szemben érvelését, azt mondja Hieronymi t. képviselőtársunk, hogy a vezényszó kérdése nem a lelkesedésnek tényezője, a vezényszó nem egyéb, mint a fegyelemnek kérdése. Hát a nélkül, hogy ezen állítás tartalmi igazságának taglalásába bocsátkoznám, csak egyet kérdek: hogy ha csakugyan — a mit én is elismerem — a legfontosabb követelmények egyike, a melyet a hadsereggel szemben fel lehet állítani, a fegyelem, vajjon ezt a fegyelmet fokozni vagy csökkenteni

alkalmas-e az a körülmény, hogy a legénység azokat a parancsszavakat, a melyek szerint neki cselekednie kell, nem az általa értett nyelven kapja, hanem olyan nyelven, a melyet nehezen lehet az ő fejébe verni, a mely szívének, lelkének, agyának egyaránt idegen? (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Azt hiszem, a katonaságnál feltétlenül szükséges fegyelmet annál hatályosabban lehet kifejteni. — hogyha ennek a fegyelemnek tényezője a vezényszó, — minél közelebb férünk azzal a legénységnek lelkéhez, tehát Magyarországon a magyar nemzet nyelvén. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Igen tanulságos előadását azzal fejezi be azután Hieronymi igen t. képviselőtársunk, hogy nem szabad nekünk a tőlünk kívánt áldozatoktól visszariadnunk, hiszen meg kell ezeket hoznunk azért, hogy kulturánkat kifejthessük. Az igen t. képviselőtársam épen mai beszédének első részével bizonyította be, saját szempontjából minden esetre igen fényesen, hogy ő milyen nagyszabású pénzügyi kapacitás. Hát én felkérem őt, hogy épen azért kegyeskedjék csak azokat a budget- és zárszámadási összehasonlító tanulmányokat arra a térre is kiterjeszteni, hogy ama mindinkább fokozódó áldozatknak sulya alatt, a melyek alatt 35 év óta görnyed a nemzet, a melyeknek fokozását is épen kulturánk fejlesztése érdekében kéri tőlünk Hieronymi t. képviselőtársunk is, vajjon mennyit áldozott ez a nemzet közvetlenül kulturájának fejlesztésére és mennyit áldozott a hadügynek fejlesztésére? És hogy ha az ő pénzügyi geniejével ezt az összehasonlítást eszközölni fogja, majd rá fog jönni, hogy ezek az áldozatok kulturánknak életerejét szívják el, hogy ezen áldozatok épen azok, a melyek miatt kulturánkat ki nem fejleszthetjük. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Hiszen az a lelkesedés, a melyet halani olyan gyakran van alkalmunk a t. többség részéről, a hadügyi áldozatok indoklása mellett, nem egyéb, mint ama régi latin költő, Ennius, gúnyos jellemzésének az igazolása, a ki azt mondja: „Hostem dum fugerit, se Fannius ipse peremit.“ Persze itt nem arról van szó, hogy az ellenség elől elfussunk, hanem szó van az ellenségtől való védekezésről. Hanem azt kérdezi azután Ennius: „Hic rogo non furor est ne moriare mori?“ Vajjonnem eszeveszettség-e? — bocsánat ezen kifejezésért, (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) de a fordítás hűsége úgy kívánja — önmagunkat megölni, hogy meg ne haljunk? Már pedig, t. képviselőház, majd hogyha nemsokára megvilágítom az én igénytelen tanulmányaim eredményével azt, hogy micsoda arány van a kultúra kifejlesztése érdekében hozott s a katonai áldozatok tekintetében Magyarország és hozzáteszem, az Ausztria által hozott áldozatok között, a melyekkel való lépéstartást kívánja tőlünk a t. előadó és kívánja a t. honvédelmi miniszter ur, akkor ezen összehasonlításból, ezen arány megállapításából méltóztatnak majd belátni, hogy az a haladás, a melyet ezen a téren mutatunk, igazán nem vezet egyébhez, mint hogy kulturánkat nem fejlesztjük, hanem megöljük.

Abból indultam ki beszédemnek elején, hogy abban a küzdelemben, a melyet mi most vivünk egymással, a magyar törvényhozónak nehéz harcra kell magával megküzdeni. Ez a nehézsége a harcra pedig abból következik, mert meggyőződése szerint a nemzeti védelemnek kérdéseiben az érzelmi és értelmi okoknak teljes harmoniája szükséges. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Ezt pedig minálunk nemcsak ápolni kell, hanem még ezentul kell meg-

teremteni, hiszen a multnak mennyi keserű tanúsága igazolja azt, hogy ez az érzelmi egység nem volt meg, és hogy ezt az ellentétet milyen jogosulatlanul, mennyire vesztünkre táplálta a hatalom. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Már pedig a mi helyzetünkben, a melynek a jövőben annyi nehéz problémája áll előttünk, szakítani kell ezen felfogással és arra kell törekedni, hogy ezt a harmoniát minden lehető erővel helyreállítsuk. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hogy megvan-e ez a harmonia vagy nincs, azzal én tulságosan nem akarok foglalkozni, csak rámutatok egyes dolgokra, a melyek már a jelen vita folyamán is felmerültek.

A legelső szerintem az a körülmény, hogy a magyar ezredek legénysége és tisztikara a magyar alkotmányra, a magyar törvényekre esküt tenni nem köteles. (Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.) És ezen óriási sérelem ellenében azzal védekezett a véderő-bizottságban a honvédelmi miniszter ur, hogy a kívánt eskü egészen felesleges, hiszen a magyar csapatok legénysége és tisztikara esküt tesz a közös hadur iránti hűsége, a király pedig esküt tesz a magyar törvényekre, a legfelsőbb hadur iránt tett esküben tehát implicite benne van a magyar törvényekre letett eskü is.

Bocsánatot kérek, én ennek az elméleti helytelenségét nem akarom most vita tárgyává tenni, hanem csak rámutatok egy oly eshetőségre, a melynek ismétlődését nem zárhatná ki a miniszter ur, nevezetesen arra az eshetőségre, hogy az, aki magyar király trónjára a trónöröklési törvények szerint következik, elfoglalja a trónt és nem teszi le az esküt, a melyet törvényeink a magyar királytól megkövetelnek. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem volt rá példa elég?)

A miniszter ur a fejét rázza? Hiszen a honvédelmi miniszter ur értékes bizonyosságait nyújtotta annak, hogy alapos tanulmány tárgyává tette a magyar közjogot és a magyar történelmet. Hát akkor miért rázza a fejét, hiszen tanulmányai során bizonyára rájött arra, hogy nem is olyan régen volt, nem II. Józsefről beszélek, hanem most uralkodó királyunkról, a kivel úgy töltötte be a trónt a dinasztia, igaz, hogy a magyar nemzet hozzájárulása nélkül, hogy nem tett esküt a magyar törvényekre! (Ugy van! Igaz! a szélsőbaloldalon.) De a honvédelmi miniszter ur közjogi tudását hívom fel, hogy igazolja az én felfogásom helyes voltát. nézze meg, mit mond az 1791. III. t.-cz. Nem azt rendel-e, (Zaj. Elnök csenget) hogy a király trónralépésétől számított hat hónapra köteles csak az esküt letenni?

Azt hiszem, senki sincsen közöttünk, a ki a történelem bizonyos véres tanúságainak ismétlődését óhajtana; de a történelem bizonyítja azt, hogy az események gyakran ismétlődnek és ha megint olyan helyzetbe jutunk, mint a milyenbe már jutottunk, hogy állunk majd akkor azzal a felfogással, a melyvel a honvédelmi miniszter ur cáfolni akarja a mi követelésünket, hogy t. i. a legfőbb hadurnak letett eskü magában foglalja a magyar törvényekre letett esküt is, holott a legfelsőbb hadur esetleg nem tett, vagy nem is akart esküt tenni a magyar alkotmányra?

B. Fejérvári Géza honvédelmi miniszter: Rég elmúlt idők azok! (Zajos ellenmondások a szélsőbaloldalon.)

Bakonyi Samu: 35 esztendeje és hogy ez milyen kevés, azt maga a t. honvédelmi miniszter ur bizonyította tegnapi beszédében, mert hiszen 35 esztendő óta folytatott hosszas tanulmányokról számol be nekünk, a melyek azonban még nem jutottak odáig, hogy azok eredményét magunk előtt láthatnánk. Ime tehát, éppen a t. honvédelmi miniszter urnak nem is lenne

szabad ezt az időt olyan nagyon hosszúnak mondani. De hogyha ő régmúlt időkről beszélt, én nem térek ki ez elől sem s hivatkozom, az ő felfogásának magyar nemzeti szempontból való helytelenségét bizonyítandó, azon időkre, a melyre Hieronymi t. képviselőtársam is célzott, a mint ez beszédéből kivettem. (Halljuk! halljuk! a bal- és a szélsőbaloldalon.)

1848-ban a magyar katonaságnak jelentékeny része azokból került ki, a kik esküt tettek a legfőbb hadurnak. Mikor azután a viszonyok úgy változtak, hogy ezen katonaságnak a magyar törvények védelmére kellett fegyvert fognia és a horvát betörések ellen kellett az országot megvédenie: akkor milyen példákra találunk? (Halljuk: Halljuk! a baloldalon.)

Teleki Ádám tábornok, mikor a magyar kormány őt kötelezte arra, hogy menjen Jellacics ellen, azzal védekezett — és ki is jelentette Csányinak, a magyar kormánybiztosnak — hogy ő Jellacics ellen harcolni egyáltalán nem fog, mert őt vele együtt „ugyanazon eskü kötelezi a fejedelem iránt.“ No hát ime ugyanazon eskü! Vajjon ha azok az egyáltalán nem kívánt idők ismétlődni találnának: kérdem, ugyanaz az eskü, a mit legfőbb hadurnak letesznek, kötelezi-e ezen felfogás szerint a magyar katonatisztek, a magyar tábornoki kart arra, hogy a magyar törvények védelmére is harcra szálljon? Az én meggyőződésem szerint igen.

Azonban itt nem felfogásokról van szó; nekünk törvényes garancia kell, (Ugy van! Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon) épen ezért a magunk részéről soha egy pillanatra sem szününk meg hangoztatni, hogy a legkevesebb, a mit meg kell tennie az igen t. kormánynak — ha igaz az, a mit a honvédelmi miniszter ur nem csak a maga, hanem a közös hadügyminiszter részéről mondott, hogy t. i. az nem akar elzárkózni a nemzeti követelmények elől — zándok, a legkevesebb annak a törvénybe iktatása, hogy a magyar hadesapatoknak úgy legénysége, mint tisztikara, valamint az azok fölé rendelt parancsnokok is a magyar törvényekre letegyék az esküt. (Tetszés és helyeslés a baloldalon.) És mert én ezt egyik legfontosabb kérdésnek tekintem a most szólnyegyen levő kérdések között, ennek megoldására határozati javaslatot vagyok bátor benyújtani, a mely a következőkben hangzik (olvassa): „Határozza el a képviselőház, miszerint tutasítja a kormányt, hogy addig is, míg az önálló magyar hadsereg felálltatik, sürgősen terjeszzen a ház elé törvényjavaslatot az iránt, hogy a magyar ezredek tisztikara és legénysége, ugyszintén a föléje rendezett összes felsőbb parancsnokok a magyar állam törvényeire esküt tegyenek.“ (Élénk helyeslés és tetszés a bal- és a szélsőbaloldalon.)

Holló Lajos: Ha pénzünk jó, alkotmányunk is jó! (Zaj.)

Bakonyi Samu: Ez nem új dolog részünkről; hanem meglehetősen új dolog a 48-ikit megelőző törvényhozások magatartásával szemben a mostani t. többség részéről az a konokság, a melyvel ezen kívánalmunk teljesítésének útjába áll, mert a régebbi törvényhozások e tekintetben egészen más alapon állottak. (Ugy van! Igaz! a baloldalon.) Méltóztatnék csak t. miniszter ur — ha eddig nem tette volna — a maga közjogi és történelmi tanulmányait kiterjeszteni például az 1791-iki országgyűlésnek irományaira is. Ott a koronázási diplomának tervezetében mi foglaltatik? (Halljuk! Halljuk! a baloldalon.) Egyéb kívánságok mellett, a melyek a mi követeléseink között — fájdalom — még mindig helyt foglalhatnak, mert még mindig nincsen kilátásunk azok megvalósítására, foglaltatik nevezetesen az a követelés, hogy a katonaság esküt tegyen a

magyar törvényekre, mert hogyha azt nem tenné: „pro hoste tenēbitur”, vagyis különben ellenségnek fogják tekinteni. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

En felhívom a t. többséget, ne tagadja meg ezeket a tradíciókat! Fogadja el a mi határozati javaslatunkat, mert csak annak elfogadásával fogja fedni a t. miniszter urnak azt a kijelentését, hogy a hadügyi kormány nem zárkózik el a nemzeti követelések elől. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Ez csak frázis! (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Bakonyi Samu: De, t. ház, hogyan lehetne meg az a részünkről követelt érzelmi és értelmi egység, a melyet szükségesnek elismert a t. többség is, mikor a mellett, hogy a hadseregnek tagjai esküt sem tesznek a magyar törvényekre, a mellett ennek a hadseregnek a nyelve is teljesen idegen a mi nyelvünktől. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A t. honvédelmi miniszter ur ezzel szemben azt fogja mondani, hogy czélszerűségi okokból — a tegnapi felszólalásban így fejezte ki magát — a nyelvkérdésben való intézkedés jogát a nemzet a Felsőre ruházta. Nos, az a Felső, a kire, ha ugyan ráruházta — mert én tagadom, hogy valaha ráruházta volna a nyelv tekintetében való intézkedés jogát a nemzet — csak a magyar király lehet! A magyar állam szuverenitását kizárólag a magyar király hordozza. Erre a magyar királyra oly jogot, hogy a nemzet hadseregének nyelvét idegen nyelvet tegyen, a nemzet soha, de soha nem ruházhatott. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon. De meg ha tette volna is — a mint hogy nem tette — . . .)

Holló Lajos: Néphadsereget idegen nyelven vezényelni! Abszurdum!

Bakonyi Samu . . . akkor is a nemzetnek és e törvényhozásnak mindig joga volt és joga lesz a felségjogot vagy visszavenni, vagy korlátozni úgy, a mint az neki tetszik, a mint azt a nemzet érdekeivel és boldogságával meg tudta egyeztetni.

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: A felség beleegyezése mellett!

Holló Lajos: Nem szavazzuk meg az ujonezokat! Nem lesz ujonez, akkor lehet német vezényszó!

Bakonyi Samu: Ámbá azt mondja a t. honvédelmi miniszter ur, — a mit én elfogadok — hogy a Felső beleegyezésével, mert a törvényt a nemzet természetesen a koronával együtt alkot, de ez az elv, a melyet én jogosultnak ismerek el, áll a törvényhozás másik tényezőjére is; áll a Felsőre is. Ebből pedig az következik, — és ezért kár volt a honvédelmi miniszter urnak erre hivatkozni, hogy a Felső az országgyűlés világos beleegyezése nélkül jogot magára nem ruházhat, vagyis, hogy az uralkodó a korona jogkörét tullepte. (Ugy van! Ugy van! Igaz! a szélsőbaloldalon.)

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Törvényes uton való eljárás volt!

Bakonyi Samu: Nem vagyunk mi hitbizomány, kérem!

Bakonyi Samu: De miből deríválja a t. kormány ezt a felségjogot, amely szerinte a vezényleti nyelv idegenségét is magában foglalja? Nincs rá törvény; hanem bizonyosan az 1867: XII. t.-cz. 11. §-át értelmezi ekként, a mely a vezényletről és vezényletről beszél. Nos, én itt a szóval és a fogalommal való visszaélést látok. (Ugy van a szélsőbaloldalon.) Sokkal nagyobb mértékben meggyökeresedett ez már, semhogy én a maga gyenge erejének arrogálhatnám azt, hogy ezt a félreértést eloszlatas-

am; azonban kötelességemnek tartom hozzájárulni legalább annyira, a mennyire tölem telik, ennek eloszlatásához. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Mert mit mond a 11. §? A vezérletet és a vezényletet állítja egymással szembe. Nézzük, katonai szempontból mit jelent e két fogalom?

B. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Egységes! Ne méltóztassék ezt a szót kihagyni!

Bakonyi Samu: Egységes vezérlet és vezénylet. Ha ez a felfogás így igaz, hat jó, akkor nem vonatkozhatik egyébre, mint tisztán katonai meghatározásra, katonai megítélésre. Nevezetesen akkor meg kell vizsgálnunk, hogy mi a különbség a vezénylet és a vezérlet közt és ha ezt megvizsgáljuk, rá fogunk jönni, hogy a vezényletbe nincs belefoglalva a vezénylet nyelve is úgy, hogy a vezénylet nyelvének magyar volta ki volna zárva. A vezénylet nem egyéb, mint a stratégiai vezetés, a vezénylet nem egyéb, mint a taktikai vezetés. Már pedig azt, hogy a taktikai vezetés ne lehetne éppen oly jól teljesíteni magyar nyelven a hadsereg egységének minden sérelme nélkül, a t. miniszter ur nekem soha sem fogja bebizonyítani, hanem igenis bebizonyítom én az ellenkezőt. Bebizonyítom azt a gyakorlattal és a magyar törvényhozás alkotásaival. (Halljuk! Halljuk!)

A t. miniszter ur a véderő bizottságban ki akart bennünket és a nemzetet ábrándítani egy tévedésünkből, illúziókból. (Egy hang: Az csak előtte illúzió!) Azt mondta nevezetesen, hogy nagyon téves felfogás azt hinni, mintha a magyar törvényhozás a honvédség megalkotásával külön magyar nemzeti haderőt akart volna teremteni, amely hivatva legyen az általunk követelt önálló magyar hadsereg magvaul szolgálni. A t. honvédelmi miniszter ur szerint nem akart egyebet ez a nemzet a honvédség megalkotásával, mint a közös véderőnek egy olcsóbb és könnyebb kategóriáját létesíteni. Ezt méltóztatott mondani. No hát én tiltakozom ez ellen a felfogás ellen, mert ez csakugyan nagy kiabrandulásra vezetne. Nevezetesen arra, hogy a t. többség nem osztja Hieronymi igen t. képviselőtársunknak azt a felfogását, a mely szerint a 67-es alkotás az önálló magyar hadsereghez való jogunkat fentartotta és a magyar törvényhozás ezen jognak megvalósítása felé a honvédség megalkotásával közeledni akart. A kiabrandulás persze nem a miénk, mert hiszen mi a t. többség magatartásából minduntalan kénytelenek vagyunk meggyőződni arról, hogy e tekintetben ellentétes a felfogása olyan illustis tagjának a felfogásával, a minő Hieronymi Károly képviselő ur, hanem azoké, a kik a t. többség kebelében még a meggyőződés egységét keresik. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A vita kedvéért azonban elfogadom a t. honvédelmi miniszter urnak ezen felfogását. E szerint tehát nem egyéb a honvédség, mint a közös haderőnek olcsóbb és könnyebb kategóriája. A magyar törvényhozás a magyar honvédség vezényleti és szolgálati nyelvét a magyar állam nyelvét tette meg. (Élénk tetszés és helyeslés a szélsőbaloldalon. Egy hang: Nagyon ügyes!) A t. honvédelmi miniszter ur szerint pedig azért nem lehet a magyar csapatokba behozni a magyar szolgálati és vezényletinyelvet, mert az 1867: XII. t. cz. 11. §-a szerint ez ellenkezik az egységes vezérlet, az egységes vezénylet fogalmával. (Zajos helyeslés, éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Barta Ödön: Erre tessék kádencziát mondani!

Bakonyi Samu: Ott van a honvédség kebelében a hetedik honvédkerület. Az ehhez tartozó horvát ezredeknek szolgálati és vezényleti nyelve a horvát. Árt-e ez?

Ellentétben áll ez az egységes vezérlet és vezénylet követelményeivel? De vegyük tekintetbe azt is, hogy az ezred-kötelenen felül — tudnk nagyon jól — nincsen is kommandó, nincsen i vezényszó. A honvédségnek műszaki csapatai nincsenek, hanem a honvédség a hadosztályi beosztás szerint kapja a közös hadseregtől a tüzérséget. (Élénk helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon.) Annak vezényleti nyelve, miután a közös hadsereghez tartozik, német és mégis együtt operál a magyar vezényleti nyelvvel bíró honvédséggel. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Vicziálja ez, t. honvédelmi miniszter ur, az egységes vezényletet és vezérletet?

En elvárom a t. honvédelmi miniszter urtól (Halljuk! Halljuk!) hogy úgy is, mint közjogász, de különösen mint katona nekem ezt az ellentétet megfogja magyarázni és engem ki fog tanítani felfogásom holytelenségéről.

Deák Ferencz működésében különböző epochákat lehet megkülönböztetni. Az ő működésében az az epocha, a melyet önk tesznek magukévá, ellentétben áll az én meggyőződésem szerint azzal, a melyet mi tartunk eszményünknek, de az az epocha, a melyre mi teljes joggal hivatkozunk a magunk működésében, az igenis megerősíti a mi érveinket. (Halljuk! Halljuk!) Így pl. 1840-ben, abban a korszakban, mikor a magyar törvényhozás azzal szemben, a mit a hadügyi kormányzat követelt, nem volt olyan kész minden áldozatnak a meghozatalára, mint most Hieronymi Károly t. képviselőtársunk, abban a korszakban, 1840-ben Deák Ferencz azt mondja (olvassa): „Mulhatlan feltétel gyanánt kívántuk mi az ujonezok ajánlásához kötni azt, a mit az 1830-ik évi országgyűlés több ideig vitatott, hogy t. i. a magyar és vég helyi ezredeknél a kormányzavak magyarok legyenek” — a mai elnevezés szerint a vezényszavak, a kommandók — „és tiszték csak olyanok legyenek és lehessenek, a kik született magyarok és magyarul tudnak.”

Önöknél nagy divat, — a t. miniszterelnök ur tanított meg bennünket reá — hogy mikép kell a mi nagyjainknak történeti egyéniségét ketté tördelni. Ketté tördelte Kossuth Lajos egyéniségét is. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Én tehát kérem a t. miniszterelnök urai, hogyha ő Deák Ferencz egész politikai egyéniségének harmonikus követője, akkor tegye magáéva Deák Ferencz politikai egyéniségének ezeket a posztulátumait is, a melyeket ő 1840-ben a magyar ezredek vezényleti és szolgálati nyelvéről írt. (Élénk helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon.)

De hogy lehetne az érzelmi és értelmi harmónia meg a mi mai hadügyi szervezeteinkben akkor, a mikor, mint mondám, sem magyar eskü, sem magyar vezénylet nincsen a magyar csapatoknál, de nincsen magyar zászló sem! A t. honvédelmi miniszter ur erre bizonyára meglegedetten mosolyog. Ezzel már tisztába jöttünk, mert hiszen kijelentette, hivatkozva a miniszterelnök urnak egy interpellációra adott válaszában foglaltakra, hogy foglalkozik a kérdéssel a hadügyi kormányzat, tanulmányozza a zászló kérdését, hogy az a mai közjogi helyzetnek megfelelő módon oldásék meg. Én óvakodom attól, hogy a közvéleménybe kikerült megoldási módokat bíráló tárgyává tegyem; fölösleges is az, mert én a magam részéről semmiféle olyan megoldást, a melyekre irányuló kísérlettel ezek a tanulmányok foglalkoznak, megengedhetőnek nem tartok. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) és pedig azért nem, mert én a zászlót, a czimert az állami szuverenitás külső kifejezőjének tekintem.

A t. miniszterelnök ur a maga közjogi tudásával bizonyára nem fog ezen felfogásnak, ezen tételnek czafolatába bocsátkozni. Ha ez igaz, akkor talán igaz az is, hogy a magyar szuverén államnak czimere, zászlója semmiféle olyan kísérlet tárgyává nem tehető, a mely közösségbe foglalja azt egy másik állam zászlójával, egy másik állam czimerével. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Mert abban a kapcsolatban is, a melyet én és pártom Magyarország jövőjére üdvösnök nem tartunk, megvan a magyar államnak a szuverénitása. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) De a közösségnek olyan kifejtése, mint a melyet kontemplál a t. miniszterelnök ur és a honvédelmi miniszter ur, mint a melyent koncedál a közös hadügyi kormány, én azt hiszem hogy Deák Ferencz közjogi felfogásával sem volna semmiféleképen összeegyeztethető. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Azért, bár nem vagyok arra felhatalmazva, de azt hiszem, hogy pártom tagjai közül senki sem dezavualna engem abban a kijelentésben, hogy mi semmiféle közös zászló, semmiféle közös czimer konstruálásába bele nem megyünk. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Van a magyar nemzetnek vérrel, dicsőséggel, szenvedéssel és könyekkel megszentelt zászlója, a nemzeti háromszín, (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) van a magyar nemzetnek, a magyar nemzet szuverénitásának, sok századnak véres küzdelmeiből dicsőséggel kikerült és fentartott saját czimere; azt mi egyesíteni, összeilleszteni, konstruálni egy másik állam czimerével, zászlójával megengedni soha sem fogjuk. (Élénk, hosszas helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Azt mondja azonban a t. honvédelmi miniszter ur, és vele együtt Hieronymi igen t. képviselőtársunk is, hogy t. i., hiszen ha német vezényszó, német zászló van is, az nem csökkentheti a magyar nemzetnek lelkesedését, a magyar katonának hazaszeretetét, és megint felidézük elébünk a 48-as eseményeknek emlékét . . .

E n d r e y Gyula: Gyász-magyar!

E l n ö k: Méltóztas anak ilyen közbeszólásoktól tartózkodni. (Helyeslés jobbfelől. Zaj a szélsőbaloldalon.)

B a k o n y i Samu: . . . azt mondván, hogy nézzünk csak azokra az időkre — (Folytonos zaj a szélsőbalon. Felkiáltások: Persze hogy gyászmagyar!)

E l n ö k (csenget): Figyelmeztetem a képviselő urakat arra, hogy ilyen közbeszólásoktól tartózkodjanak. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Ne legyenek gyászmagyarok! Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Nem tudom, melyik képviselő ur ismételte ezt a kifejezést, de ha tudnám, rendre utasítanám. (Helyeslés jobbfelől. Zaj a szélsőbaloldalon.)

B a k o n y i Samu: Hivatkoznak azokra az időkre — és megvallom, nekem a t. honvédelmi miniszter ur ajkáról jól esett, hogy még ő is azokra hivatkozik — a melyeknek eseményeiből merítjük mi lelkesedésünknek javát, törekvéseinknek szentesítését és igazolását: az 1848-49-iki szabadságharcra, és rámutatnak arra, hogy német vezényszó és német zászló alatt harcoltak a mi csapataink.

Igaz, erre volt eset az 1848-49-iki szabadságharcban. Hivatkozás történt az 1889-iki véderő-vita folyamán ennek a felfogásnak igazolására a hadügy szervezetét célzó 48-iki törvényjavaslatra, a Mészáros Lázár hadügyminiszter törvényjavaslatára. Azonban ez a törvényjavaslat nem igazolja ám ezt a felfogást. (Egy hang a szélsőbaloldalon: De nem ám!) Mert annak az 5-ik szá azt mondja: „Uj ezredek alakítottaesnak

az uj ezredeknél az ügyvezetés és vezényleti nyelv, továbbá z zászló, ruha, jel magyar leend.\* De a 6-ik szakasz azután azt mondja: „Mihelyt a körülmények megengedik, a már létező ezredek is tökéletes magyar labra állíttassanak.” (Egy hang a szélsőbaloldalon: Ez világos beszéd!) Hát hogyha ilyen értelemben hivatkozott a 48-as példára a t. miniszter ur és szava szentségének ruha alatt nekünk arra nézve tesz ígéretet, hogy mihelyt a körülmények megengedik — természetesen a körülményeket azután lássák, szintén amaz idők szellemében, a melyekre hivatkoznak — a létező ezredek is magyar labra fognak állíttatni, t. i. elláttatnak magyar zászlóval, magyar czimerrel, és kiküszöböltetik keblükből a német vezényszó és a német szolgálati nyelv: akkor t. miniszter ur meggondolás tárgyává fogjuk tenni . . .

B. F e j e r v á r y Géza honvédelmi miniszter: Nagyon kegyesek! (Zaj a szélsőbaloldalon.)

O k o l i c s á n y i László: Ez a legkevesebb!

B a k o n y i Samu: Bocsánatot kérek, ne méltóztassék a t. honvédelmi miniszter urnak ezen gunyolódni és olyanokat mondani, hogy nagyon kegyesek vagyunk. A maga részéről a t. miniszter ur annál kegyetlenebb nemzeti aspirációink és nemzeti multunk iránt. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) És felfogásának, bocsánatot kérek ezzel a most tanúsított frivolitasával! Ugy van! a szélsőbaloldalon) egyáltalán nem szánja a helyzetnek élességét, hanem mindinkább fokezza, és figyelmeztetem a t. honvédelmi miniszter urat, arra is, hogy ez nem fog javára valni azoknak a törekvéseknek, amelyeket maga elé tűzött. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Figyelmeztetem a t. miniszter urat, hogy máskor, a midőn mi legbensőbb érzelmeinknek adunk kifejezést, a mikor a nemzetnek jogokat követelünk, a nemzetből elakudott, lekötött jogok visszaszerzéséért mégyünk bele a küzdelembe, igazán kegyeskedjék tartózkodni az ilyen cinizmustól. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ha mar idáig jutottunk, lássuk, hogy vagyunk a 48-as példával, mi abban az egész igazság? Oly ezredeket tudhat a t. honvédelmi miniszter ur mutatni, a melyek megtartották az osztrák zászlót, a német vezényszót, de én meg emlékeztetem például a Turszky-ezredre, a mely Budavárban legelső köteletségének azt tartotta, hogy leszakítsa ruházatáról a fekete-sárga zsinórt, széttepje az osztrák zászlót és követelje a magyar lobogót, a magyar vezényszót. (Élénk tetszés és eljenzés a szélsőbaloldalon.) Így volt; itt vannak az adatok, rendelkezésére állnak a miniszter urnak.

T h a l y Kálmán: A Dom Miguelek Komáromban is ezt tették! (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Jól tették!)

B e n e d e k János: Ilyenker megfordítják a zászlórúd végét!

B. F e j e r v á r y Géza honvédelmi miniszter: Megijedek!

L e n g y e t Zoltán: Ha háboru lesz, mkjd előállnak a nemzeti zászlóval!

E n d r e y Gyula: És a Kossuth nótaival!

B a k o n y i Samu: De hát nem zárkoznak el a nemzeti követelések elől! (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Kegyesen igéri a miniszter ur, hogy azt, a mit 1868. augasztus 6-ikán kelt legfelsőbb rendeletével az uralkodó már megparancsolt, ő most, 34 esztendő után, ellátja a maga girójával. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

B. F e j e r v á r y Géza honvédelmi miniszter: A végrehajtást elvállalom!

B a k o n y i Samu: Nagyon rövid az a

legfelsőbb hadi parancs. Megérdemli, hogy szóról-szóra becses figyelmébe idézzem a t. Háznak. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Azt mondja a hadügyminiszternek a Felség: „Már ezuttal tudatom önnel abbéli akaratomat”, — már 35 évvel ezelőtt, — „hogy az életbeléptetendő új vérendszernek s az ország ismétellen nyilvánuló kívánatának megfelelőleg, (Mozgas a szélsőbaloldalon.) egyszersmind pedig a hadsereg czélszerű szervezésének érdekében is a (Mozgás a szélsőbaloldalon.) magyar koronám országai-ból kiegészített ezredekhez és csapatokhoz, a mennyiben lehetséges, egyedül az ezen országokban született tisztok osztassanak be.” Hát ha 35 esztendőn át respektálták volna azt az akaratot, melyet önök rendszerint egyedül szoktak respektálni, hol volnánk ma e tekintetben? Akkor a t. honvédelmi miniszter urnak nem kellene ilyen nehezen beváltható girót magára vállalni. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

De hiszen nem is csoda t. ház, a mi kormányaink és a mi uralkodóházunk — történetet beszélnek, — nem törekedett arra, hogy azt az érzelemegyeséget helyreállítsa, mely nélkül meggyőződés szerint a hadügy a trón és a haza üdvére nem fejleszhető. Nem az volt a felfogása a mi uralkodóházunknak, a mi volt a porosz, a német uralkodóházaknak, a hol mikor megteremtett az állandó hadsereg, a nagy választó fejedelem, III. Frigyes Vilmos arra törekedett, és II. Nagy Frigyes is ezt követte és az ő utóda, II. Vilmos is ezt tartja szem előtt, hogy a nemzeti szellemet fejleszse és tegye minél erősebbé a hadseregben. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hogy ez mennyire így van, volt alkalmunk tapasztalni mert hiszen II. Vilmos eljött ide Budára, hogy nekünk ő hirdessen nemzeti idealokat!

B a r t a Ödön: És tiz kisebb szobrot kijárjon!

B a k o n y i Samu: Hogy a hadseregnek mai szervezete egyáltalában nem felel meg az 1867: XII. t.-cznek, talán felesleges bizonyítgatni. Hiszen Andrassy Gyula, a ki egyik megalkotója volt ennek a mostani alkotmánynak, maga jelentette ki, hogy szerinte az egyetlen hézag, a mely ebben az alkotásban van, a hadseregnek mai szervezete. Hogy e tekintetben csak visszaesést tapasztalunk a 35 év óta kormányon lévő pártok részéről, azt, ha megengedi t. előadó ur, egy elődjének az előterjesztéséből vett idézettel fogom én bizonyítani. (Halljuk! Halljuk!) A t. előadó ur karrierje, úgy lehet, követni fogja ennek az elődjének a karrierjét. Kerkapoly Károlyról beszélnek. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Az 1868-iki véderő-törvénynek volt ő előadója és ezen előadói szerepe után nemsokára honvédelmi államtitkár lett.

K u b i k Béla: Ebből ugyan nem lesz!

L e n g y e t Zoltán: Mit szól akkor a többi aspiráns?

B a k o n y i Samu: Kerkapoly azt mondta, hogy „a hadseregnek közössége nem akadály abban, hogy a csata veszélyei közt a haza jelvényei szemléléséből merithessen a magyar katona lelkesedést és tudja, hogy ez a dicsőség, melyet a harctéren arat, egyszersmind hazájának dicsősége; nem akadály, mert a hadsereg, melyről itt szó van, mely e törvényjavaslat által „az 1868-iki véderő törvény által” teremendő lesz, nem egységes hadsereg”, t. honvé. miniszter ur, ezt mondta Kerkapoly Károly — „a melybe a magyar elem beleolvad, hanem ezen hadsereg közös sereg.”

Ime, a kik közvetlenül Deák Ferencz mellett vitték a magyar politikát 1868-ban, hogyan distingváltak azok.

B. F e j e r v á r y Géza honvédelmi

miniszter: Törvényben van! (Ellenmondás a szélsőbaloldalon.)

**B a k o n y i Samu:** Azt hiszem, Kerkapoly volt olyan illetékes értelmezője Deák Ferencz alkotásának, mint t. képviselőtársunk, az előadó ur, vagy akár az igen t. miniszterelnök ur, mikor ilyen kontradisztkéziót csinált a hadsereg szervezetére vonatkozólag, hogy az nem egységes, hanem közös hadsereg, melynek a magyar hadsereg egy különálló része.

De nem kell annyira visszamennünk. Előttünk áll az örökké emlékezetes nagy vita, mely ex asse foglalkozott a magyar véderő-szervezet kérdéseivel, az 1889-ik évi véderővita. Eszembe jut egy középkori leoninus versnek megmaradt töredéke, melyet a harangokra véstek volt s mely Schiller a harangról szóló költeményének is jelmondata: „vivos voco, mortuos plango“; nem tudom hozzátenni a harmadikat, a mit pedig várt a nemzet azoktól, kikre hivatkozom, hogy „fulgura frango“! (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Azok, a kikre e részben hivatkozom, ugyanazt vallották, a mit Kerkapoly, az 1868-iki véderőtörvény előadója. Szilágyi Dezső, ki akkor egyik vezére volt a nemzet hadügyi követelményeiért folytatott küzdelemnek és Horánszky Nándor elhaltak. El azonban és tanuságot tehet mellettem a ház mélyen t. elnöke, Apponyi Albert gr. t. képviselőtársunk. (Halljuk! Halljuk!)

Mi volt akkor a nemzet közvéleménye, melynek követelése miatt harcoltak az ő fényes vezérlete alatt az ellenzéki pártok összes tagjai? (Halljuk! Halljuk!) Hogyan értelmezte a hadsereg közösségét gr. Apponyi Aibert t. képviselőtársunk? Ugy, hogy az „egy olyan hadsereg, mely nemcsak a monarchiának nyers fizikai erejét foglalja magában, hanem magában foglalja a nemzetnek egész erkölcsi és szellemi erejét; egy hadsereg, melynek minden egyes tagja beviszi oda szívét, lelkét és lelkesedését.“ Ezekre a szavakra akkor erről az oldalról: árnyalatok különbsége nélkül zajos helyeslés, taps és éljenzés hangzott fel. Azt hiszem, hogy ezek a szavak ezt a zajos helyeslést és tapsot ma is megérdemlik. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

**B o l g á r Ferencz:** Nem tagadja senki!

**B a k o n y i Samu:** Mikor ilyen tanulságokra, ilyen kijelentésekre hivatkozunk s mikor ezek közt foglaltatik a tisztelt elnök urnak még egy olyan kijelentése is, hogy „mit nekünk a hadügy, hogy ha az nem képes a mi kulturánkat, a mi nemzeti egyediségünket megvédelmezni!“ (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) mikor az akkori helyzet és a mostani helyzet közt a magyar nemzet jogosult aspirációinak érvényesülése tekintetében én semmi különbséget nem találok...

**B i r ó Lajos:** Nagy különbség van!

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: Nagy különbség van! (Ellenmondás a szélsőbaloldalon.)

**P a p p Elek:** Csak az, hogy a nemzeti párt ott ül a kormánypárton!

**B a k o n y i Samu:** T. ház! Én ezen pártalakulásnak az igazolását, melynek kifolyása a mai többség, a mai t. kormánypárt, nem találom meg parlamentünk mai helyzetében, mert én annak igazolását csak abban találnám, hogyha azok, a kik beleolvadtak a t. többség kebelébe, ezt a programot egész vonalában, egész terjedelmében megvalósíthatnák most, amikor ilyen hadügyi követelésekkel állunk szemben. (Mozgás a baloldalon. Elnök csenget.) Azt hallottuk mindig, hogy a volt nemzeti párt a többségbe elveinek teljes fentartásával vonult be. Hogyha, t. képviselőház, ez így volna, annak az önök mai politikájában kellene végre-valahára megnyilatkoznia. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ennek a politikának a megnyilat-

kozását én nem látom az önök egyetlenegy kormányzati tényében, egyetlenegy törvényhozási kezdeményezésében sem, nyíltan, határozottan kimondom. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Avagy talán, t. képviselőház, azokban az engedményekben lássam én ezen programnak az érvényesülését, ezen nemzeti tartalomnak a hadseregbe való bevitelét, a mely engedményeket az igen t. honvédelmi miniszter ur. előttünk tegnapelőtt kifejtett? Hát mik azok az engedmények!

**H a l y Kálmán:** Nagyon homályosak!

**B a k o n y i Samu:** A legelső kijelentés az, hogy ő azokkal az érvekkel, a melyekkel mi az önálló magyar hadseregnek a felállítását követeljük, nem foglalkozik, mert — ugymond — a nemzet többségének az akarata és a pragmatika szankezió meg az 1867: XII. t.-cz. alapján ezek a követelések nem teljesíthetők. Hát, t. képviselőház, én már említettem, hogy a t. honvédelmi miniszter ur milyen előmenetelt tesz a tanulmányai során. Legutóbb pl. nagy elismeréssel tapasztalhattuk azt is, t. ház, hogy a magyar népies szólásformák elsajátításában milyen haladást tanúsított.

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: Ez haladás!

**B a k o n y i Samu:** De már bocsánatot kérek, mikor ő ezen népies szólásformák közt azt a kifejtést is teszi, hogy nem buzhatunk mindent magyar kaptafára, ezen kijelentése után a t. honvédelmi miniszter urnak s az önálló hadsereg ügyében szerzett közjogi erudíciója utáni, bocsánatot kérek, én nem adhatok más kivánságnak kifejezést, mint hogy némely esetekben jobb a kaptafánál maradai. (Éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

**H o l l ó Lajos:** A kaszárnyában! A bakancsnál!

**Bakonyi Samu:** A pragmatika szankezióra való hivatkozással, t. képviselőház, egyáltalában nem lehet ám olyan könnyen elűzni az önálló magyar hadsereghez való jogunkat és az annak érvényesítésére irányuló törekvéseinket. Mert méltóztassék csak azokat a közjogi studiumokat kiterjeszteni Deák Ferencznek 1861-iki kijelentéseire is. (Halljuk! Halljuk!)

Mit mondott Deák Ferencz 1861 május 13-án a pragmatika szankezió tartalmának? „Magyarország az uralkodóházzal szerződött, nem az örökös tartományokkal.“ Mire szerződött? „Az örökösödés felett. Ezt megváltoztatni és helyébe szorosabban állítani, magát az örökös tartományok érdekének lekötni és ez által alkotmányos önállóságáról lemondani szándoka bizonyára a nemzetnek nincs.“

Hát, t. miniszterter ur, mikor a pragmatika szankezióknak eylan felfogását halom, akkor ezzel, azt hiszem, teljes jogosultsággal állítottam szembe Deák Ferencz felfogását. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ezen kijelentés után a t. miniszter ur megörvendeztet bennünket a maga engedményeivel. Azt mondja, hogy nem zárkozik el — ismételnem kell már talán harmadizban ezt a kijelentését — a hadügyi kormány a nemzeti követelmények elől. Hát az a hadügyi kormány ugyebár hadügyi kormánya Ausztriának is, az a közös hadügyi miniszter minisztere a Reichsrathban képviselt tartományoknak és országoknak is. A katonai javaslatokat az osztrák Reichsrath első olvasásban tegnapelőtt tárgyalta. Nézzük csak, hogy micsoda kijelentések történtek ott ezen tárgyalás folyamán, hogyan egyeznek meg ezek a kijelentések azzal a mit a t. honvédelmi miniszter ur mondott,

hogy t. i. nem zárkoznak el odaát a magyar nemzeti követelményeknek teljesítése elől. Egy kijelentés történt ott, a mely így hangzik. Hitelesség kedvéért németül olvasom (olvassa): „Wenn wir für die Armee Opfer bringen, thun wir dies weil sie eine einheitliche Armee ist, — a mint a t. miniszter ur vallja, szemben Kerkapolyval és Deák Ferenczcel — und der einheitliche Staatsgedanke ist heute nur noch ind der Armee verkörpert“ (Nagy zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.) Most már, t. miniszter ur, nézzük csak tovább... (Zaj és felkiáltások: Ki mondta?) Azok közül való mondotta, t. miniszter ur, a kiknek segítségével egyedül volt lehetséges az, hogy első olvasásban keresztülmentek ezek a javaslatok Ausztriában.

**K r a s z n a y Ferencz:** Az osztrákok mindig őszintébbek ennek kimondásában. A kiegyezésnél is Körber megmondotta, hogy monarchikus érdek! Ezek őszinte emberek, becsületes emberek. (Zaj jobbfelől.)

**B a k o n y i Samu:** Hát ne méltóztassanak olyan nagyon tiltakozni, ezen fájdalom tény ellen, a mely létezik, mert hiszen ezen felfogást kifejezve láttuk már és hallottuk a legfelsőbb életfeladat meghatározásában is, t. honvédelmi miniszter ur! (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Folytatja azonban a t. honvédelmi miniszter ur a maga vivmányainak felsorolását és a katonai bünvádi perrendtartásról beszél nekünk. Csak a bünvádi perrendtartásról, egy szót sem szól azonban a katonai anyagi büntetőtörvénykönyvnek reformjáról.

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: Perrendtartást követeltek mindig, tehát arról beszéltem!

**B a k o n y i Samu:** Mi követeltük mindig a katonai büntetőtörvénykönyvet. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) sőt mi azt követeltük, t. miniszter ur, hogy a magyar államnak büntetőtörvénykönyve terjesztessék ki a fagyveresen szolgáló magyar állampolgárokra is. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: meglesz ez is! Nem lehet mindent egyszerre!

**B a k o n y i Samu:** Ne méltóztassék tehát azt mondani, hogy mi csak a bünvádi derrendtartást követeltük.

Azt mondja, a t. miniszter ur, hogy most már nem olyan ígéret ez, a miket már eddig hallottunk. Megteledkezik azonban arról, hogy ezzel egy nagyon súlyos vádat emel azok ellen és azokra az ígéretekre vonatkozólag, a melyeket eddig is hallottunk, mert hát csakugyan azoknak az ígéreteknak megbízhatatlanságát dokumentálja akkor, hogyha most a maga ígéretének megbízhatóságát követeli egészen joggal. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) De hát ebben sem tud nekünk semmiféle terminust adni; azt mondja: azonban most már alkalmasint „megegyezünk az igazságügyminiszterekkel.“

**B a r t a Ödön:** Ha nem hal meg a referens!

**B a k o n y i Samu:** Hát csakugyan igaza van a t. miniszter urnak, ezeknek a reformoknak életbeléptetése 1867 óta mindig az igazságügyminiszternek hozzájárulásán tört meg; én azt elogadom. Milyen rosszak is ezek az igazságügyminiszterek, milyen konok emberek ezek akkor, a mikor egy büntetőjogi, akár anyagi, akár eljárás reformot akarunk, mindjárt azt követelik, hogy abba bevitessék a modern jogszolgáltatásnak minden vivmánya, a szóbeliség a közvetlenség, a nyilvánosság és a védelemnek a szabadsága az egész vonalon. Tárgyalunk most is, de le kellett újra küzdeni az igazságügyminiszterek ezen ellenállását. Mert ezek most is csak azt akarják,

hogy a modern jogszolgáltatásnak ezen garanciáit a katonai jogszolgáltatásba is belevigyük. Én a miniszter ur kijelentéséből csak ezt tudom megállapítani. (Helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon.) De nem arról van a szó, t. képviselőház, hogy az igazságügyminiszterek engedjenek, hanem én azt követelem s meg vagyok róla győződve, hogy az ellenzéknek minden tagja is azt követeli, hogy akkor, a midőn igazságügyi reformkérdésben ellentét merül fel a katonák és a jogász között, akkor a batona retiráljon meg és ne a jogász. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: Önök mindig azt akarják, hogy a katonák retiráljon meg!

**Papp Elek**: A katonáknak csak a háboruban retirál! (Derűtség a szélsőbaloldalon.)

**Bakonyi Samu**: Egy további vívmány, a mit a honvédelmi miniszter ur kiállításba helyez, a honvédtiszteknek magyar csapatokba való beosztása, melyről azonban már megemlékeztem. Hanem a mi most következik, azzal a t. miniszter ur ugyancsak lefőzte az ellenzékét. Elejét vette a mi támadásainknak, így hirdetik legalább a t. kormánypart közlönyei. Azt mondják, hogy kicsoda nagy koncessziót tett a hadügyi kormány azzal, hogy elejtette a másik törvényjavaslatnak azt az intézkedését, hogy a póttartalékosok behívassanak. A t. miniszterelnök ur megfélekedik arról, hogy ez talán nem valami spontán elhatározás.

Talán emlékszik még az igen t. miniszter ur, hogy a javaslatnak ezt az intézkedését a véderőbizottságban az ellenzék milyen heves ostrommal támadta meg és talán figyelemre méltatja annak a 36 törvényhatóságnak kérését és tiltakozó szavát, a mely a leghevesebb ellenállást kívánja a törvényjavaslat ezen intézkedésével szemben és talán a t. honvédelmi miniszter ur azt sem felejtette el, hogy a saját pártjának katonai dolgokban mindenestre igen kiváló tagja, Bolgár Ferencz t. képviselőtársam volt az, a ki ezen intézkedéseket a javaslatok méregfogának nevezte. És vajjon a t. előadó ur és a t. honvédelmi miniszter ur a vita folyamán ezeket az igazságokat elismerte? Dehogy. Tiltakoztak ellene és a mit most nagyon méltányosnak tartanak és nagy vívmánynak akarnak feltüntetni és a mit a nemzet akaratának tekintetbevétele gyanánt világítanak meg, az éllen a t. előadó ur, az érveknek, bár az én felfogásom szerint elég gyenge, de egész arzenálját vitte a harcba.

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: Mindent a maga idején! (Derűtség a jobboldalon.)

**Bakonyi Samu**: A legigazságtalabbnak tartották azt, a mi a legigazságosabb szerintük.

A t. előadó ur nem fog engem megcáfolni, mert hiszen ő mondotta, hogy a póttartalék az a kategóriája a véderőnek, a mely a véletlen folytán élvez olyan kedvezményeket, melyek az általános védkötelezettség eszméjével nem egyeztethetők egészen össze. Ennélfogva legigazságosabb volt szerinte, hogy az újonczlétszám emelésénél épen a póttartalék vétessék igénybe.

**Műnnich Aurél** előadó: Sohasem mondta senki!

**Bakonyi Samu**: Ez volt akkor a t. előadó ur felfogása és álláspontja.

**Műnnich Aurél** előadó: Azt mondtam akkor, hogy ideiglenesen vétessék igénybe.

**Bakonyi Samu**: Szóval ez volt akkor a t. előadó ur álláspontja! Akkor tehát, t. képviselőház, a mikor a mi állás-

pontunk elfogadásával a maguk álláspontjuknak a feladását jelentik be, akkor ezzel dicsekedni igazán okuk nincsen. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Egy további nagy vívmány, a mit a t. honvédelmi miniszter ur bejelent, az, hogy a guzsbakötést és a kikötést most már a hadügyminiszter ő felsége parancsa folytán tanulmányozza.

Hát, t. képviselőház, itt megint szorgosan ajánlani kell az igen t. honvédelmi miniszter urnak, hogy kissé intenzívebb művelés alá fogja a maga közjogi tanulmányait, és ne hivatkozzék nekünk a király parancsára, a mikor törvényünk van rá 1868 óta; az akkori véderő-törvénynek 54. § a e törvény szentesítése után követő időre nem ő Felsége akaratától teszi függővé ennek a kérdésnek a szabályozását, mert ez a szakasz imperative és kategoricze megtiltja, hogy bármiféle testi fenyték alkalmaztassék a véderő tagjaira.

Azt talán nem fogja kétségbevonni a miniszter ur, hogy ez alatt nemcsak a botozást kell érteni, hanem kell érteni a guzsbakötést és a kikötést is, mert megegyedem, hogy az ilyen ocsmány megaláztatás sulya alatt szenved és összetörik a lélek is, de mégis első sorban a test érzi azt meg, ezek a büntetési nemek tehát a testi fenyték kategóriájából ki nem vonhatók. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

**T. ház**: A póttartalék kontingentálásának és a két éves szolgálati időnek kérdésén kívül, amelyeket ad graecas calendas tanulmányoznak...

**B. Fejérváry Géza** honvédelmi miniszter: Nyolcz hónap nem ad graecas!

**Bakonyi Samu**: Láttunk határozati javaslatokat másokat is, sőt felolvastam egy királyi parancsot, a melynek kibocsátása óta nem nyolcz hónap, hanem 35 esztendő telt el és mégis ott vagyunk, a hol voltunk. (Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.) Hat ezek azok a vívmányok, a melyeket a kétévi szolgálati idő és a póttartalék kontingentálásának kérdésén kívül kiállításba helyeznek a nemzetnek most mindjárt és pro futuro? Most én azt kérdelem azoktól, akiknek a nemzet örök haládjára érdemes működését invocáltam, fedik-e ezen vívmányok ama nemzeti követelmények tartalmát, a melyeketők akkor az ellenzék és a nemzet üdviválgása és tapsai között kifejtettek? (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

Azt hiszem, nincsen egyetlen egy sem, sem a régi, sem az új szabadelvű párt tagjai között, a kik erre a kérdésre igen nem tudnának felelni. Mert hogyha igennel akarunk felelni, akkor egy nagyon fájó csalódással kellene megbarátkoznia ennek a nemzetnek, azzal, hogy azok a férfiak, a kikben a nemzet nagyrésze türethetetlenül bízott, azok a férfiak nem voltak tisztában azzal, hogy hogy az ő politikai meggyőződésük minő változáson fog keresztül menni attól a percztől fogva, a mely perczbea, a mint mondták, összes elveiknek teljes fentartásával vonultak be a kormányt támogató párt sorába. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

**T. képviselőház!** Beszédem anyagának legnagyobb részét az idő előrehaladottsága folytán kénytelen vagyok elhagyni. (Halljuk, halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Bocsánatot is kell a t. háztól kérnem, hogy eddig is igénybe vettem nagybecsű türelmét. Egyet azonban nem hagyhatok el és ez az, hogy mikor a katonai javaslatokkal találkozunk, akkor rendszeresen hivatkozás történik a magyar állam geográfiai helyzetére, az európai hatalmi viszonyokra, szövetségeseinkre, a kikkel ugyan a miniszter ur azt mondja, lehetetlen a versenyt

felvenni, de a kikkel, a mint tegnap egy közbeszólásban mondta, mégis lépést kell tartanunk. A t. előadó ur azonban 1889-ben egyenesen azt mondta, hogy igenis azt kívánják tőlünk szövetségeseink, hogy mi ép úgy fejlesszük a magunk véderejét, mint ők és mint különösen Németország, Gondolom, emlékezni fog az igen t. előadó ur ezen kijelentésére, a melyet most hirtelenében nem tudok szóról-szóra idézni.

**Kubik Béla**: Ha el nem ismeri, rá olvassuk!

**Bakonyi Samu**: Azonban, t. képviselőház, ez nem áll, mert a szövetségnek nemcsak mi vagyunk tagjai, egyik tagja annak Olaszország is. És hogyha tőlünk kívánja, akkor attól is kívánja, ha pedig attól nem kívánja, akkor tőlünk sem kívánhatja. Méltóztassék összemérni az olasz haderőt az osztrák és a magyar haderővel és akkor azt méltóztatik megállapítani, hogy az olasz békeletszám csaknem szazezer fővel kevesebb, mint az osztrák és magyar.

**Műnnich Aurél** előadó: Ez arány!

**Bakonyi Samu**: Azt méltóztatik erre mondani, hogy ez arány. Azonban az arányt nemcsak a kiállított létszám szempontjából kell tekintetbe vennünk, hanem tekintetbe kell venni — talán épen olyan mértékben — az arra fordított költség szempontjából is.

És hogyha ezt az arányt vizsgáljuk, nem akarok hosszadalmas lenni és az idő előre haladta folytán unatkozó statisztikai számításokba bocsátkozni, csak a végeredményeket vonom le, ha ezt az arányt vizsgáljuk Európa leghatalmasabb, és leginkább katonai államai között, akkor mit fogunk tapasztalni? (Halljuk! Halljuk! a baloldalon.) Tapasztalni fogjuk, hogy Németországnak, a németbirodalomnak összes költségvetése 6450 millió marka, ebből a katonai budget 832 millió marka, tehát az összes költségnek  $\frac{1}{8}$ -ad része. Az olasz állam összes költségvetése 1730 millió lira, ebből a katonai 189 millió, tehát az összes költségvetésnek  $\frac{1}{9}$ -ed része. Az óriási Oroszországnak, amelynek dimenzióit Hieronymi igen t. képviselőtársunktól hallottuk megvilágítani, összes költségvetése 1788 millió rubel, vagyis 4756 millió korona. A katonai ebből 324 millió rubel, vagyis 862 millió korona, tehát az összes költségvetésnek  $\frac{1}{5}$ -öd része.

Ime, t. képviselőház, látjuk tehát ezt az arányt. Állítsuk ezzel szembe Ausztria és Magyarország hadügyi költségvetését a többi államok költségvetésével összehasonlítva. (Halljuk! Halljuk! a baloldalon.) Ausztriának és Magyarországnak összes költségvetése — megmondom az évet is, hogy ellenőrizhető legyen a számításom — 1901-ben 2833 millió korona. Ebből az összes hadügyi költségvetés 460 millió korona, tehát az egésznek  $\frac{1}{6}$ -od része. Vagyis szövetséges társaink közül, t. képviselőház, Olaszország költségvetésének csak  $\frac{1}{9}$ -ed részét fordítja katonai célokra, a hatalmas német birodalom csak  $\frac{1}{8}$ -ad részét, Ausztria és Magyarország, a melyek bizonyára nem erősebbek Németországnál, összes költségvetésüknek  $\frac{1}{6}$ -od részét! (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

**Műnnich Aurél** előadó: Bennünket csak Magyarország érdekel, azt tessék kiszámítani, hogy mennyi lesz.

**Bakonyi Samu**: Ennél nagyobb arány egyedül az orosz hadügyi költségvetésnek az összes költségvetésekkel való összehasonlításában található. (Egy hang a jobboldalon: Quóta szerint számítandó!) Tudom, hogy a közös hadügy; a quóta szerint is átszámítva megvannak adataim, de én most nem akarom ezzel az időt tölteni, méltóztassék majd átszámítani; az arány, a melyet feltüntettem, akkor is megmarad.

Most a közös hadügyről tárgyalunk, tehát arról kell beszélni.

Ebből tehát az állapítható meg, t. képviselőház, hogy Európában a mieinknél nagyobb költségek hadügyének fejlesztésére egyesegyedül Oroszország fordít.

Sz. éll Kálmán miniszterelnök: Az nem áll!

Sz. a t m á r i Mór: Hiszen Bolgár kimutatta a delegációban, hogy mi hozzuk a legnagyobb áldozatokat egész Európában!

B a k o n y i Samu: Most már befejezem beszédemet, t. képviselőház. Befejezem azzal, hogy mi ez a párt, az önálló független magyar hadseregnek vagyunk törhetetlen hívei. Es noha azt el kell ismernünk, hogy a t. többség legkiválóbb közjogászai teljesen igazat mondanak, különösen a mint Beksics Gusztáv t. képviselőtársam legutóbb megjelent, legsarkalatosabb közjogi igazságainkat feltüntető munkájában kifejti, igazat mondanak abban, hogy az 1867: XII. törvényezikk alapján a magyar hadügyi követelményeknek nemzeti tartalmát meg lehet valósítani és még inkább igazat mondanak annak a kijelentésében, hogy az 1867: XII. törvényezikk megalkotásával Magyarországnak az önálló magyar hadsereg felállításához való joga meg nem szűnt, ma is el es a nemzetnek mindenkor szabad elhatározásától függ, hogy a két mód közül melyiknek a megvalósítására vállalkozik, (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) mégis önk e közjogi igazságokat csak ex cathedra hirdetik, azonban minden politikai ténykedésük homlokegyenest ellenkezője és czáfolata e sarkalatos közjogi igazságoknak. (Élénk helyesítés a szélsőbaloldalon.)

A mi felfogásunk azonban Deák Ferencnek 1865 óta tanúsított felfogásával ki egyenlíthetetlen, örök ellentétben áll. Deák Ferenc husvétii cikke szerint az ő művének alapeszméje az volt, hogy a magyar politika célja: „fentartása Magyarország alkotmányos fennállásának, jogainak, törvényeinek, a melyeket a pragmatika szankció is ünnepélyesen biztosít, a melyekből többet elvenni, mint a mit a birodalom szilárd fennállhatásának biztosítása mulhatatlanul kíván, sem jogos nem volna, sem czélszerű.“ Ime, ez a Deák Ferenc művének alapeszméje, a legilletékesebb kommentátornak, magának Deák Ferencnek alapvető munkája a husvétii cikk szerint.

Nekünk pedig, e pártnak, politikánkban egyetlen célunk Magyarország függetlenségének visszatartása, a melyet nem kívánunk, de nem is engedünk semmi más tekintetnek alárendelni. (Élénk helyesítés a szélsőbaloldalon) Mi Magyarország jogából, törvényeiből semmi más célért — a birodalom fennállhatásának biztosítása érdekében (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) nem engedünk többet elvenni, sőt politikai és hazafiúi becsületünk férfiakarunk és életfeladatunk, elménk és vérünk etökélt áldozatával minden eszményünket magában foglaló, változhatatlan célunk nagyságához és szentségéhez szükséges teljes elszántsággal küzdünk mindaddig, míg a mi szívüinktől idegen, boldogságunkra halálos érdekeknek lekötött jogokat egytől-egyig vissza nem küzdjük. (Élénk tetszés, éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Am lássak mások az idegen érdekeknek szolgáló nagyhatalmi állás dicsőségében Magyarország jövő boldogulását mi ezen az oldalon, a kik a Mohácsnál letűnt magyar hatalomért és nemzeti nagyságért 4 évszázadon keresztül ésszel és szívvel, vérel és törvénnyel egyaránt harcoló, egyaránt dicső seregek őrálló csapatának tudjuk magunkat, nem nyugszunk addig a míg egyetlen egy joga visszavivatlanul marad Magyarország önállóságának. (Élénk he-

lyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon.) Mi elmulhatunk, de követnek bennünket mások és a mint a mi szívünkbe azok a dicső seregek beleoltották ezt a hitvallást, melytől el nem tántorodunk soha, úgy a mi példánk, a mi kitartásunk, a mi küzdelmünk bele fogják oltani utódainkba ezeket az igazságokat, a melyeknek előbb-utóbb érvényesülniök kell, mert mi azt valljuk megtartó és megváltó igazsággul, hogy ennek a nemzetnek ezen a földön van még saját rendeltetése, saját élethivatása. (Éljenzés a szélsőbaloldalon.)

Épen azért minden tőlünk telhető erővel, a becsületös férfimunkásság és czélutadatos élet minden következetességével azon vagyunk, hogy e nemzetnek elharácsoltt erejét visszaszerezzük, tiszta látását visszadjuk, hogy megtalálja azt az igaz ösvényt, amelyen haladva egyedül követheti saját csillagát, a mely elvezeti a nemzetek üdvének egyedüli forrásához, a teljes állami önállóságához. (Élénk helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon.)

Es mert ez a törvényjavaslat nem ezt a czélt mozditja elő, mert ez a törvényjavaslat Magyarország jogait gyöngíti, erejét sorvasztja, magyar voltát meg nem védi, s szolgaságtól meg nem váltja, én ezt a törvényjavaslatot meg nem szavazom. Hanem ajánlom a pártunk részéről beterjesztett határozati javaslatok elfogadását. (Hosszszantartó zajos helyeslés, éljenzés és taps a szélsőbaloldalon. A szónokot számosan üdvözlök.)

Elnök: Az i ő előrehaladván, mint-hogy még többen vannak szólásra feljegyvezve, a tanácskozást felbeszakítjuk.

A holnap délelőtt 10 órakor tartandó ülés napirendjéül az indítvány- és az interpellációkönyv felolvasása után, a ma felbeszakított tanácskozás folytatását, illetve a mai napra megállapított napirend újabb felvételét ajánlom. Megjegyzem, hogy még arra az esetre is, ha az interpellációs könyvbe újabb bejegyzés nem történik, Benedek képviselő ur holnap fogja a szerdai napon elmaradt interpellációját előterjeszteni. (Helyeslés.)

Elnök: Ezt mint határozatot kimondom és az ülést berekesztem. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Éljen Bakonyi!

## NAPI HIREK.

### Kétféle mérték.

A fővárosi sajtó kivétel nélkül a legszebben méltatja és a legmelegebben nyilatkozik, az elősmerés pálmáját hajtva meg az előtt a gyönyörű, tartalmas és igazságokat magában foglaló beszéd előtt, melyet szeretett követünk Bakonyi Samu dr. a véderőjavaslatok tárgyalása alkalmából pénteken a képviselőházban tartott. A lapvélemények közül ezuttal a kormány felhivatalos közlönyének a „Magyar Nemzet“-nek véleményét közöljük, szembeállítva a fővárosi felhivatalos bírálatát a debreczeni kormánypart hivatalos közlönyének a „Szabadság“ nak véleményével. Ime a „Magyar Nemzet“ véleménye:

„De sokat foglalkozott Hieronymi fejtegetéseivel a függetlenségi párt mai szónoka, Bakonyi Samu is, a ki objektív polemijában igyekezett meggyöngíteni Hieronymi érvelésének hatását. Bakonyi

egyebekben nagy készütségre valló tárgyilagossággal és tartalmas beszédet mondott, a melyhez azt a határozati javaslatot fűzte, hogy a magyar ezredek tisztjei, legénysége és a följük rendelt parancsnokok magyar alkotmányra tgyék le az esküt.

Beszédének végén támadta a szabad- elvűpártnak azt a részét, a mely ezelőtt a nemzeti pártot képezte s azt vitatta, hogy a nemzeti katonai követelményeik érvényesítésétől elállottak, elveiket szegre akasztották.

A debreczeni kormányparti hivatalos közlöny a «Szabadság» pedig ezt írja Debreczen követének beszédéről:

„Ezután Bakonyi Samu beszélt hosszasan.“

### A városházáról.

Kovács József polgármester hivatalos ügyben Budapestre utazott. A polgármesterrel együtt ment fel Puky Gyula főispán, ki bemutatja Debreczen első tisztviselőjét a miniszteriumokban.

### Rendkívüli közgyűlés februárban.

E hónap folyamán igen érdekes rendkívüli közgyűlése lesz Debreczen törvényhatósági bizottságának. Az elemi iskoláztatás végleges rendezésének ügyét fogják tárgyalás alá venni a városatyák, a mely régi tengeri kigyója e város kulturális haladásának. A februári rendkívüli gyűlés az iskolák rendezésére kiküldött vegyes bizottság elaborátuma alapján fog hozzá az ügy végleges rendezéséhez.

### A jótékony nőegylet bálja.

A debreczeni jótékony nőegylet által szombat este „Bika“ dísztermében tartott bál koronája volt a farsangi multságoknak. Zsufolva volt a terem, mert ezuttal a nőegylet eltért a rendes sablonos estélyektől, ő is eredeti, vonzó dolgokkal tette érdekessé a multságot. Szávay Pyula, a mi koszorú poétánk alkalmi szellemes, ötletes darabja a Debreczeni eleven képes kalendárium volt a fő vonzerő. A szereplők: Szabó Margit, Kuthy Annuska, Hutiray Palika, Kubay Margit, Gyémánt Ilonka, Bernáth Gizi, Varga Stefi, Ludany Mariska, Beke Erzsike, Veszter Margit, valamint a férfi szereplők mindnyájan kedvesen és ügyesen töltötték be szerepeiket.

Az Eleven Kalendárium után tomboló jó kedv és tombola következett. A tombola tizenegy óráig tartott s csak ekkor kezdődött a tánc, melynél a Magyarfiuk szolgáltatták a zenét. Debreczennek jeles czigányai, talán a jótékony czélra való tekintettel, úgy muzsikáltak, mint még alig valaha. Mixor a hegedűjök hurjain játszanak, a mi szívünk hurjait és megfogják és elbűvölik.

### Eljegyzések.

Dr. Dóczy Emil a debreczeni ügyvédi kar fiatal, rokonszenves tagja eljegyezte özv. Novák Jánosné szeretetreméltó leányát Erzsikét. Az eljegyzéshez, mely tegnap este szük családi körben folyt le, a rokonok, barátok és jóismerősök őszinte szerencsekívánatai fűződnek. — Mike János az Országos magyar gazdasági egylet egyik főtisztviselője Budapestről a mai napon jegyezte el medgyesi Megyessy Lajos közgyám kedves leányát Mariskát.

### Uj állatorvosok.

A földművelésügyi miniszteriumban most egy tervezeten dolgoznak, mely az állatorvosok számának szaporításáról szól. A tervezet szerint állami állatorvosok ezentúl nemcsak a főszolgabíróóságok székhelyein, hanem a magasabb számú lakossággal bíró helyeken is állandóan működjenek. Ha a tervezet megvalósul, úgy Hajdumegyének két községében, Balmazújvároson és Hajdunánáson rendszeresítik az állatorvosi működést. Az állategészségügyi körzetek üdvösségét ez az újítás teljesen perlektuálná.

### Gyilkosság, vagy öngyilkosság?

A guti erdő melletti Majdánka pusztának egyik bérese Ferge Gáspár tegnap délelőtt meghalt. A halál tünetei arra engednek következtetni, hogy a halott gyilkosság, mérgezés áldozata lett. Gyomra teljesen felpuffadt s arca ólomszínűvé lett. Azt mindenki tudja, Fergéről, hogy egy leány miatt állandó szívakodásban élt egy barátjával, Török Imrével s úgy vélekednek, hogy ez mérgezte meg. A hullát először dr. Németh balmazújvárosi lakos vizsgálta meg, a ki határozottan konstataulta a mérgezést. — Most olyan irányban folyik a nyomozás, hogy gyilkosság vagy öngyilkosság esete forog-e fenn?

### Köszönetnyilvánítás.

Boldogult édes atyám, néhai Mitrovics Gyula debreczeni ev. ref. lelkész halála alkalmából az egész debreczeni közönség oly mély részvétellel és oly széles körökben szorított a mi gyászunkban, hogy azt, egyfelől egyenként külön-külön megköszönnünk nem lehet, másfelől pedig mégis köszönet nélkül nem hagyhatjuk. Fogadja azért a mélyen tisztelt gyászoló közönség ezen az uton egyenként és külön-külön a mi halás köszönetünket. Fajdalomtól agyongyötört szívünknek egyedül és az őszinte részvétel nyújtott enyhületet. Debreczen, 1903. febr. 1. Az egész család nevében Mitrovics Gyula dr. gymn. tanár a spataki ev. ref. főiskolában.

### Összevagdalta a leányát.

Debreczen és Balmaz-Ujváros között fekvő tanyán történt ez a borzalmas dolog. Aági József dohányos szerelmével üldözte a leányát, de a tizenhét éves leány hallani sem akart az ömlengésekről. A vadállatiak apa ezen annyira feldühödött, hogy kést fogott a gyermekére s össze-vissza szurkálta. A sebek bár súlyosak, orvosi vélemény szerint azonban még sem életveszélyesek. Bági még tegnapelőtt, nyomban a tett elkövetése után megszökött és elbujdosott. Most mindefele keresik.

### Kinevezés, áthelyezés.

A pénzügyminiszter Joó Mihály adóhivatali tisztet a karczagai adóhivatalhoz ellenőrré nevezte ki. A pénzügymin. Dániel Lajos fogyasztási adóhivatali ellenőrt adószedővé nevezte ki. A pénzügyminiszter Fliesz Henrik a nagykárolyi pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőséghez beosztott vármegyei napidíjas számgyakornokot, ki régebben debreczeni újságíró volt, segélydíjas pénzügyi számgyakornokká nevezte ki.

### A zálogházak bélyegilletékének eltörlése.

A debreczeni kereskedelmi és iparkamara a kézzizálogkölesönüzetekben szedett bélyegilleték eltörlése érdekében mozgalmat indított s felhívta az ország kereskedelmi és iparkamaráit, hogy tömörüljenek mellé. Egyidejűleg a kereskedelmi miniszter-

hez felterjesztést intézett, melyben arra kéri a minisztert, hogy az 1869. XVI. — t. cz. oly megváltoztatását kezdeményezze, mely a zálogkölesönüzetek ma érvényben álló illetékkötelezettségét általában vagy a husz koronán alul levő kölesönösszegekre nézve eltörli s az állami zálogházak üzletét vidéki fiókok létesítésével az ország minden részére kiterjeszti.

### Halálozások.

Multhét folyama alatt a következő haláleseteket jelentették: Oláh Ferenczné Kozma Juliánna 29 éves, Szilágyi János 89 éves kisbirtokos, Rostás János 4 hónapos csecsemő, Ujlaki Sándor 20 éves szolga, Márk Mihály 67 éves haztulajdonos, özvegy Weisz Mórné Weisz Fáni 63 éves, Szabó József 5 éves gyermek, özvegy Tokaji Gáborné Hadházi Mária 78 éves, Nacszinski Zsuzsanna 15 éves, Weisz Mór 11 hónapos csecsemő, Szathmáry Gyula 49 éves fogyasztási hiv. szolga, Mitrovics Gyula 62 éves ev. ref. lelkész, Rubi Erzsébet 2 éves gyermek, Nagy Lajos 29 éves m. a. v. kovács, Meszarik József 24 éves fésűsegéd, Tóth Sándor 7 hónapos csecsemő, Lipucz József 20 éves kocsis tisztító, Oláh Irén 10 hónapos csecsemő, Solds László 17 éves gymnásiumi tanuló, Szücs Juliánna 11 hónapos csecsemő, Szabó István 10 éves gyermek, Burai Juliánna 6 éves gyermek, Gálffy Henrik 27 éves hivatalnok, Dobszai János 7 hónapos csecsemő, Turuczky József 17 hónapos csecsemő, Jénei István 6 hónapos csecsemő, Bácsi László 31 éves kisbirtokos, Losonczy Pál 48 éves szabó segéd, Szörnyü Mária 3 hónapos csecsemő, Kovács Daniel 19 éves kárpitos segéd, Peleskey József 64 éves hivatalnok, Faragó István 19 éves gulyás, Tiszai József 57 éves ácsmester, Máté Dezső 5 hónapos csecsemő, Váradi Sándor 37 éves kocsis, Bazsó Antal 5 hónapos csecsemő, özvegy Orosz Péterné, Tóth Sára 73 éves, Kovács Ferencz 14 napos csecsemő és 1 halvaszületés, összesen 39. Minthogy tovább ugyanezen idő alatt összesen 41 születést (16 fiu 25 leány) jelentettek be, úgy a születések 2-vel multak felül a halálozásokat.

### A Dongó

Leujabb száma pompás ötletekkel és szatirával gazdagon jelent meg. Nemesak kiválóan szórakoztató, de irányító hatása is ez a pompásan szerkesztett újság, mely tükrö a ferdeségeknél és ostorozója minden helyi érdekű felszevtségnek. Különösen ötletes és sok tekintetben találó „a megbüvölt közgyűlési teremről” írott cikkely.

### Az iparos kör bálja.

A fesztelen, kedélyes és minden ízében sikerült multságok közé tartozik az iparos kör bálja. Ezidén is fényesen sikerült, talán jobban mint eddig. Tegnap zajlott le a Bika disztermében, hol szorongva táncoltak a párok. Jókedv, kedélyesség uralta a bált és hogy ily fényes volt a sikere, a fáradságtalan és lankadatlan bálelnök Biczó Gyula érdeme. Városunk közéletének szereplői közül is számosan jelentek meg. Ott voltak: Dégenfeld József gróf, Vecsey Imre főjegyző, Aczél Géza főmérnök s még számosan. Puky főispán és Kovács polgármester, kik hivatalos dologban a fővárosban időznek, levélben mentették ki távolmaradásukat. A jókedvet, a mi mindvégig uralkodott, fokozta a Magyarai fiuk tüzes talp alá valója. A bálon jelen voltak névsorát tudósítónk következőkben állította össze:

Asszonyok: Biczó Gyuláné, Szécsényi Istvánné, Szabó Józsefné, Turi Gyuláné, Bo-

zik Andrásné, Gárdosi Mihályné, Baita Mihályné, Horvát Jánosné, Thieszen Arthurné, Frideri Gusztávné, Balogh Istvánné, Kerekes Istvánné, Kovács Mihályné, Éva Péterné, Koncz Jánosné Szabó Istvánné, Brück Mórné, Hegyi Józsefné, Kardos Józsefné, Molnár Ferenczné, Juász Gyuláné, Erdei Fülöpné, Kéki Imréné, Sárosi Jánosné, Megyeri Kálmánné, Kostya Lajosné, Madarász Lajosné, Balogh Mihályné, Bogdan Lajosné, Hornyák Jánosné, Szotyory Nagy Károlyné, Baita Ödönné, Nadai Rezsóné, Riesz Lipótné, Szendrei Sándorné, Dinnyés Gyuláné, özvegy Egri Mihályné, Tóth Istvánné, Liptai Józsefné, Balint Józsefné, Bartha Dánielné, Bekés Istvánné, Tiba Andrásné, Tóth Istvánné, Debreczeni Lajosné, Toth Mihályné, Kecskés Józsefné, Spál Karolyné, özvegy Czerék Aronné, Szalkay Endréné, Pócsi Imréné, Hinkó Józsefné, Borbély Sámuelné, Sallay Sándorné, özvegy Szücs Gáborné, Deák Józsefné, Szabó Péterné, Mészáros Györgyné, Horváth Józsefné, Hornyák Andrásné, Vas Mihályné, Böszörményi Imréné, Birinyi Gáborné, Nagy Jánosné, Piktör Györgyné, Egressi Illésné, Molnár Istvánné, Kovács Mihályné, Palfy Imréné, Kovács Béláné, Halupka Józsefné, Takács Istvánné, özvegy Szöke Istvánné, Nagy Lajosné, Prigber Lajosné (Hadház), Frenzlai Gyuláné, Tóth Józsefné, Kelemen Sándorné, Urbanovits Micsáné, Balla Lajosné, Prach Hugoné, Barta Jánosné, Kormos Mihályné, özvegy Gyarmaty Gáborné, Vajó Istvánné, Rusnyák Jánosné, Liptai Józsefné, Szöllőssi Dánielné, Kaliczky Józsefné, Szabó Sándorné, Ács Gáborné, Kiss Sándorné, Kónya Lászlóné, Magyar Ferenczné, Erdei Andrásné, Szele Lajosné, özvegy Kiss Bálitné, Durkán Jánosné, Scháger Karolyné, Bisutka Gáborné, Jux Ferenczné, Vas Jánosné, özvegy Sántha Józsefné, Kovács Gyuláné, Györfly Aladarné, Rózsa Albertné, Tóth Sándorné, Goldstein Józsefné, Goldstein Lipótné, Fridva'szky Rezsóné, Nagy Mihályné, Guthán Józsefné, Papp Lászlóné, Hönig Jakabné, Losonczy Jánosné.

Leányok: Biczó Irénke, Szendrei Juliska, Egri Erzike, Szabó Mariska, Liptai Katicza, Bálint nővérek, Bekés nővérek, Mikes Erzsike, Tibai Esztike, Nagy Mariska, Nagy Juliska, Tóth nővérek, Kecskés Juliska, Spál nővérek, Czerék nővérek, Szalkai Mariska, Pócsi nővérek, Borbély Róza, Sallai Zsuzsika, Szücs Esztike, Deák Juliska, Szabó Mariska, Mészáros Esztike, Dancs Esztike, Horváth Juliska, Hornyák Vilma, Vass Juliska, Böszörményi Rózsika, Birinyi Esztike, Nagy Esztike, Pálfi Róza Marsalkó Rózsika, Kovács Mariska, Kovács Erzsike, Halupka Esztike, Takács Mariska, Szilágyi Sárika, Nagy Ilonka, Frenzlai Margit, Tóth Etelka, Torma Róza és Esztike, Ács Veronika, Balla Maresa, Bozóki Zsuzsika, Barta Rózsika, Kormos Emma, Gyarmathy Erzsike, Kubinyi Lujza és Emma, Vajó Maresa, Balogh Maresa, Vári Juliska, Liptai Kata, Szöllősi Erzsike és Mariska, Szabó Róza, Máté Juliska, Kaliczky Emma, Ács nővérek, Kiss Esztike és Mariska, Ormós Emma, Kaszás Erzsike, Pócsi Piroska, Erdei Mariska, Szele Juliska, Docsekal Mariska, Bálint Juliska Elsmann Miczi (N.-Várad), Molnár Róza, Sséchenyi Piroska, Papp Erzsike, Ujfalusi Juliska, Gárdosi Ilonka, Szepesti Mariska Kis Juliska, Kerekes Ilonka, Koncz Julia, Elskerg Herminé, Glück Berta, Szuhár Rózsika, Arabecz Gizella, Kéki Esztike Brukner Margit, Kostya Juliska, Madarász Róza, Balogh Esztike, Kis Jolán (Böszörmény), Bogdan Rózsika, Hornyák Ilona, Sz. Nagy Ilona, Rózsa Teréz, Papp Piroska, Varga Erzsike, Goldstein nővérek, Nagy Izabella, Nagy Mariska.

**A Korona Takarékos és hitelszövetkezet**

1903-ik évi jan. 1-én megnyitotta a 3-ik évtársulatát. Ezen új évtársulatra a beiratkozások a szövetkezet Piacz-utca 6. sz. alatti helyiségében teljesíthetők. Minden törzsbetét után **hetenként 1 korona fizetendő.** Az intézet előnye: **törzsbetétei 6 százalékos jövedelmeznek,** kötelező heti betétekkel előmozdítja a takarékoságot, továbbá minden törzsbetét után **200-260 korona kölcsön kapható.** Miután a szövetkezet a kölcsönnek külön visszafizetését nem kívánja, hanem a heti betétekkel törlesztődik, így a szövetkezet kölcsönei könnyű visszafizetési módot azáltal különösen előnyösek kereskedőknek, iparosoknak, mezőgazdákknak és hivatalnokknak egyaránt. **A kölcsönök kezesség mellett, betáblázásra és biztosítékul elfogadható értékekre adatnak.**

A két évtársulatba beiratkozott 1529 tag heti 6948 korona befizetéssel. A befizetett tőke 464,721 korona. **A belépés ez idő szerint még mulasztási illeték nélkül történhet.**

**Debreczen város jelentősebb lakott helyei.**

(Történelmi adatok.)

Összegejtötte: **Zoltai Lajos.**

XIII.

93. **Látóképi csárda.** (Ondód, Czuczsa, Macs öszezögelésenél.) A debreczeni tanács a XVIII. század első felében építette. A debreczen-pesti országot mentén fekvő, — a régi jó világban forgalmas hely volt. Közhit szerint a látóképi csárda küszöbe a tenger színe felett egyenlő magasságban fekszik a nagytemplom toronygömbjével. Ez azonban téves közhit. Mert igaz ugyan, hogy a koresma 127 méternyi magasságban épült a tenger színe felett s legmagasabb pontja a debreczeni határ egész nyugoti részének; de a Piacz-utca magassága is 116 méter a nagytemplom előtt.

94. **Mac s z e l e m é r i** pusztaszél. N. 982. A legregibb oklevelekben: Moch, Mach, Eghazasmoch, Kysmoch. — Eghazas-zenth-gyurgh, Hozyu Macs. Macs különben ő személynév is, — miként igen sok Árpádkori helynév, — miután a honfoglalás után az első birtokosok neve ruháztatott át a birtokba vett földre és nem megfordítva. Ismerünk Macs nevű nádort és bihari főispánt, aki 1206—1207 körül élt. Nem lehetetlen, hogy a mi Macsunk ő róla, mint birtokosáról kapta nevét. Macs helysége legelőször 1284-ben merül fel, midőn IV. László király ősbirtokosának Apay-nak fiaitól elveszi és kedvelt hívének, Oldamárkun és tatár hadai ellen, majd a pártos urak ellen győzedelmesen verekedő vezérének Debreczeni Rofoynt bannak adományozza. A XIII. században önálló egyházközség. Püspöki tizede 23 kepe. Lelkészenek szeretet adománya egy fertő. Lelkésze János 1332—36 között pápai tized fejében tíz garast fizetett.

Rofoynt bannról, testvéreinek András comesnek fiára Dózsa mesterre szállott, aki

1322 a Gutkeled nembeli Pelbárttól 80 márkáért zálogba veszi Egyházas Macsot is (ma Szent György.) Fiai pedig 1335-ben, mikor a pápai tized lajstrom a sz. györgyi p.p. nevét is említi, hosszu per után 50 márká ráfizetés mellett örökösen is megszerzik a Kisvárdiaktól. A XIV. század utolsó negyedében mindkét Macs a Debreczeni család kezén van. 1411. után nincsenek állandó birtokosai sem egyik sem másik Macsnak. Előbb a rácz despotáké: Istváné és Brankovics Györgyé. De a Dózsák leányági örökösei már a század első felének végén szerencsésen tudták érvényesíteni hozzávaló jogukat.

Az olnodi Czudarokról 1415-ben olvasuk, hogy övék a macsiszeg. A kuzsalyi Jakcsok 1437-ben birtokosok Szoboszlón, Hegyesen, Hahazon, Tégláson, Sámsonban, Boldogasszony falván és Macson. De a Jakcsok 1460-ban eme birtokokat királyi ítélettel elvesztik a Csaholyiakkal szemben. Ezek Hosszu Macson már 1451-ben is birtokosok. 1439-ben a Vardayak macsi részét Thelegdi Ferencz (a felesége Debreczeni Kata volt) hatalmasul elfoglalta. — Hanem azért, amazok 1448-ban birtokosok Egyházas Macson, emezek pedig itt is, meg Hosszu Macson is. Ez évben özv. Thelegdi Ferencz né, amint már Hegyesnél említém, panaszt emelt fia Ferencz ellen, hogy kizárta őt Szoboszló, Hegyes, Haház, Macs, Téglás, Sámson birtokából. 1451-ben a Dózsákkal rokon Tornaiak is részesek Hosszu Macs, Téglás, Szoboszló, Hegyesd helységek birtokában. 1472-ben Hunyadi Mátyás a Szakalyiaknál, Szepesieknél zálogban lévő Macsot visszaváltás végett követeli. 1484-ben Szilágyi Erzsébetről Debreczen, Ujváros, Sz. Margita, Macs, Sz. Miklós, Polgár, Pród, Vidmonostor, Haház, Téglás, Tetetlen, Kaba, Szoboszló, Sziget, Sámson városok és helységek Corvin János herczegre szállanak s e végrendeletet Mátyás király megerősíti.

E korban Egyházas Macs vagy másnéven Szent-György, valamint Ujváros városnak mondatnak, (Oppidum Zenthgyewrg, 1458. 1461. Oppidum Wyvaras 1471, 1489.) Sőt ugyanekkor Szent Györgynek országos vásárait is említik. Ujvárost ugyálszik a XV. század derekán telepítették a korábban néhányszor említett Balmaz pusztán.

A Hunyadi család kihaltja után Hegyessel együtt cserélgeti Macs is az urait. Azért önmagamam ismételném, ha sorra előszámlálnám, miképen jutott egyik család kezéről a másikéra. Csak a következőknt említem róla fel. Az 1552 évi kapuszám összeírás 13 portát talált benne. Az 1573 évi török fejadó könyvben nem fordul elő, ha csak valamelyik nagyon ts elferdített írott helynév alatt nem lappang. 1608-ban már Macs is elpusztult és Debreczen város tartotta magánál zálogjogon. De még egy ideig ezután is fennállott a külön macsi bíróság (judicatus macsienstis), amelyet mint felesleges intézményt 1639-ben törölt el a debreczeni tanács. Macsi eredetű bevándorlókat régi protocolumjaink egyet sem jegyeztek fel.

Macsnak a város által megörökített fele részén polgári tanyák sorakoznak egymás mellett. A Gyulaiak része is ma már egy református vallású debreczeni családé, amely itt mintaszerű gazdaságot tart fenn. Van vasuti állomása, elemi iskolája.

— Folyt. köv. —

**Emlékezés Csokonai Vitéz Mihályról.**

Azonban nem is annyira a könyv külső kiállításáról, mint inkább a tartalmából óhajtók én itt egyet és mást felemlíteni. Csokonait megbírálták már valódi nagy kritikuszterek, (saját szava Csokonainak) én ahhoé vajmi kicsi vagyok: de, miután eiolvastam, ki tiltja meg, hogy felőle való gondolataimat papirosra ne tegyem? Én Csokonairól úgy gondolkozom, hogy ő a korát messze, szinte egy századdal megelőzte s épen ezért nem értette meg a kora ötét és vizont, Ő a köznépeért rajongott, erős fajszerefete arra öszlönözött, hogy a köznépek irjon, az tanítsa magyarul beszélni és érezni. Szépén ír erre nézve egyik leveleiben.

Még mostanság, literaturánknak ezen csecsemő állapotjában, úgy kell banni gyengkedő nemzetünkkel, (értem a számosabb és együgyűbb részét) mint az apró gyermekekkel. Édes beszéd, kecsgetető nyájasság, dandolás, bab és cukros csemege legyen mind az, a mivel őket az iskolai lezkehhez edesszük. Nyavalyáját sem tudja még jóformán érezni, tehát a mely orvosságot vele bevétetni akarunk, meg kell annak üvege szélet mézelnünk, mazsolákba kell rejtelnünk a gyógyító pilulákat. — Küiönben félő, hogy csömör jön rá, s oda lesz minden jó reménység végképen. Poésison és széptudományokon kell kezdenünk a munkát, ha valami örömet akarjuk látni. Egy hadra termett nemzetnek erkölcsét is addig meg nem szelidíthetjük, míg gusztsát meg nem kezdjük édesíteni. Ugy bántak azza minden más nemzetek, melyek a felségesebb tudományokig felhatottanak.

Majd lejjebb ezeket mondja ugyanezen — gróf Kohary Ferenczhez küldött — leveleiben: „Valóban nálunk is több magyart szoktatott az olvasásra Gyöngyösnék a Murányi Vénusa, mint az Apáczai Csere János minden Encyclopédiája. Talán ha nemzetünknek a tudományokhoz való nagyobb szeretetét megérem s ha velem együtt a hazai literaturára is annyira megemeresedik, hogy valódibb elmélkedésekhez is szer lehessen, más tudományból készült irasommal is szolgálhatok a közhaszonra. De most oly fiatal lévén még, mint maga a magyar izlés, csak gyenge poétai játszásokkal kedveskedem a közönségnek.”

Ime Csokonai, mint költő és paedagógus! De vajon megtudott-e felelni ezen magaelé tüzőtt fvladatnak? Egyik másik népies nyelvű írott versével igen, de bizony, sajnos, műveinek nagyobb részét, a sok idegen szó és mythologiai vonatkozás miatt, a köznépe egyáltalán meg nem érthesse. Csokonai némely verse még ma is kemény dió a paléozott elmének is. Francziául, latinul, németül kellene annak tudnia, — miot maga Csokonai tudott — a ki az ő műveit egész teljességökben élvezni akarná.

(Folyt. köv.)

**Szerkesztői üzenet.**

**J. G. Helyben.** A szász-csere ügyében legyen kegyes holnap, kedden délelőtt a szerkesztőségbe fáradni, hogy elintézhessük a dolgot; azóta ujjabb, idevonatkozó levelet kaptam Nagyszébenből.

**Mihalovits J. gyógyszerháza a „Kigyóhoz” Debreczen, főtér, a városházzal szemben.**

Ajánlja az **ártalmatlan növényi anyagokból** készült s kipróbált jó hatású **Dr. Borsos-féle HAJSZESZÉT**, mely megóvja a fejbőrt az el-korpásodástól, megszünteti a hajhullást, a hajvégek megtörését s szétszakadását, a hajelmolyosodását. Megszünteti mindonféle hajbetegséget s ezért mint óvszer is melegen ajánlható. **Nem rontja a haját**, sőt annak növését elősegíti s a haját **dussá, sűrűbbé teszi.** Kis üveg ára 1 kor. nagy üvegé 2 kor. Azoknak, kik a hajszesznek nem barátai, ajánlható a fentihez hasonló hatású s jóságú **Dr. Borsos-féle Hajkenőcs**, melyből kis tegely 1 kor. nagy tegely 2 kor.

(2)

## Eladó fürdő.

Igen látogatott és jó forgalmu gyógyfürdő, vasuti állomással, bútorozott kényelmes lakószobákkal, vendéglői joggal, szántó föld és erdővel jutányosan eladó.

Czim a kiadóhivatalban.

## Butorok

igen olcsón eladók  
elköltözés miatt.  
Piacz-utca 60 sz.

### MEGHIVÓ.

AZ ALFÖLDI TAKARÉKPÉNZTÁR Debreczenben  
részvénytársaság kebelében működő

## Hitelrészecs Csoport

1903. évi február hó 8-án délelőtt 11 órakor az intézet helyiségében tartja

## IV-ik évi rendes közgyűlését,

melyre a t. tagtárs urak tisztelettel meghivatnak.

### Tanácskozási sorrend:

1. Az üzlet eredményéről szóló választmányi és felügyelő-bizottsági jelentés.
2. Jegyzőkönyv hitelesítésére 2 tag kiküldése.
3. Működési és tiszteletdíjak megállapítása.
4. Két választmányi tag választása.
5. Két felügyelő-bizottsági tag választása.

### A hitelrészecs csoport állása:

	Hitel állomány.	Tárca váltó állomány.	Biztosítási alap	Tartalék alap.
1899. évben	145,200.—	46,788.63	7,360.—	1550.—
1900. >	246,100.—	166,699.83	13,480.—	4115.—
1901. >	291,700.—	214,561.61	18,055.—	5284.—
1902. >	349,700.—	276,780.58	23,515.84	6302.46

Szántó Győző,

a hitelrészecs csoport elnöke.

24 krajczár egy liter asztali ujbör, hegyi ó bor 32 kr. Váray József kereskedésében Debreczen, piac, városi ujbérház.

### Boros Testvéreknél

divatos női ruhakelmék, selymek, téli kendők és velezek a versenyben létező legolcsóbb árakban. Maradékok féláron.

### Kiadó Kossuth-utca

29 sz. alatt egy udvari bútorozott szoba.

### Tanulónak felvétetik

egy 4 elemi osztályt végzett fiú. Czim a kiadóhivatalban.

### Egy csinos barna

leány óhajt ismeretségbe lépni egy jó modoru csinos fiatal emberrel. Czim: Offelia 6 sz. a kiadóhivatalba intézendő.

## Pokrócok

Lovak részére!

Szoba padlóra!

Léghuzam ellen!

Íróasztal elé!

Flanell takarók!

Plüss uti-takarók!

Plaidek!

Erdélyi hosszú szőrű

cserge pokrócok!

nagy választékban kaphatók

## Bosznay J. és Társa

új szőnyegházában (4)

DEBRECZEN, Kossuth-utca 11.

599—1902 v. k. szám.

### Árverési hirdetmény.

A debreczeni kir. jbiróságnak V. 314/2—1902 számú végzése folytán közhírré tétetik, miszerint Grósz József részére Kolossváry Dezső és neje mártonfalvai lakosoktól 90 kor. tőke, ennek 1902. évi július hó 10. napjától számítandó 6% kamatai és eddig összesen 58 kor. 79 fill. perköltség erejéig 1902. évi november hó 20 án bíróilag le- és felülfoglalt és 1340 koronára becsült bútorok és egyéb ingóságok 1903. évi február hó 18-án d. e. 10 órakor kezdetét veendő és Mártonfalván, alperes lakásán megtartandó nyilvános birói árverésen a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénzfizetés mellett szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Debreczen, 1903 évi Január 22-én.

Oláh Géza birói kiküldött.



Miért szenved ön??

Hiszen önnek gyógyulása bizonyos még akkor is, ha sebe bármily régi, sőt a fájdalmas opeáti t is elkerülheti, ha a

valódi

### THIERRY A.-féle Centifiola kenőcsöt

használja, mely rendkívül vonzó, a sebek gyógyításában valamint a fájdalom enyhítésében utólérhetlen. A valódi Centifiola-kenőcs alkalmazhat: a szoptatók melkemenykedésének, a tej elapadásának, az orbáncznak ese eiben, továbbá mindenféle régi sérvek, láb- és csontnyílások, sebek, folyások, dagadt lábak s csontvesedéseknél, vágás, szurás, lövés es ütés által előidézett sebeknél; az idegen daganat, pl.: üveg, szálka, homok, tövis, serét stb. eltávolításánál; mindenféle daganat, kinövés, képződmény, karbunkulus és ráknál; vgre pokolvar, körömméreg, körömgtyülés, a lábnak járás közben történt kisebelése, fagyás és égetés okozta sebek, a betegek és gyermekek fckvés általi kisebesülése, torokdaganat, meggyült vér, fülzugas stb. ese eiben. 2 tégely csomag csomagolással postadíjjal együtt 3 kor. 50 fill. Temérdek elősmerő levél megtekinthető. Utánzatok vételétől óva intek mindenkit és arra ügyeljünk, hogy „Schutzengel Apotheke des Thierry (Adolf) Limited in Pregrada“ a tégelybe van-e égetve.

### Gyógyszerész A. Thierry balsam és Centifiola kenőcs.

Eme két gyógyhatásában utólérhetlen szer soha nem romlik el, sőt mentül régibb, annál jobb, nem árt a szérnek a fagy, sem meleg s ezáltal télen nyáron szétküldhető. Mindenkor hatással alkalmazása esetén könnyen bevárható az orvosi segély, természetesen nem szabad hatástalan utánzásokhoz nyulni, melyért csak haszontalanul elpredáljuk a pénzt, hanem mindig tartson minden család készenlétben e világhírű, olcsó, megbízható, a mellett arlatmatlan szerbol. A hol nem bizonyos, hogy az én kitűnő szerem ott ajánlatos egyenesen tőlem hozatni. Czim:

Apotheker Thierry (Adolf) Schutzengel-Apotheke in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn.

Fő raktár: Budapest Török József, Zágrábban Mittelbach S. és Bécsben Brady C. gyógyszerészeknél.



## MEGHIVÓ.

**A Nagy-Létai Takarékpénztár Részvénytársaság**

az 1903-ik évi február hó 15-én, d. e. 9 órakor Nagy-Létán saját üzlethelyiségében

**VIII-ik évi rendes közgyűlését**

tartja, melyre a t. cz. részvényesek tisztelettel meghívottnak.\*

**A közgyűlés tárgyai :**

1. Az igazgatóság és felügyelő bizottság évi jelentése.
2. Az 1902-ik évi zárszámadás és mérleg előterjesztése.
3. A tiszta nyereség felosztása és ezzel kapcsolatban az igazgatóság és felügyelő bizottság részére a fentmentvény megadása.
4. Az osztalék kifizetési határidejének megállapítása.
5. Az igazgatósághoz esetleg beadandó indítványok tárgyalása.
6. A közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére két részvényes kijelölése.

\* **Figyelmeztetés.** A közgyűlésen szavazataikat csak azon részvényesek gyakorolhatják, kik saját neveikre szülő és a közgyűlést legalább 30 nappal megelőzőleg neveikre átírt részvényeiket, vagy az azok elhelyezését igazoló nyilvános számadás alatt álló intézet által kiállított elősmervényt személyesen vagy meghatározott részvényes társaik által a közgyűlés megnyitása előtt az igazoló bizottságnak bemutatják.

Az évi mérleg és az erre vonatkozó iratok az intézet helyiségében, a közgyűlést megelőző 8 nappal az üzleti órák alatt megtekinthetők.

Főkönyvi lapszám	V A G Y O N	Ö s s z e g		Főkönyvi lapszám	T E H E R	Ö s s z e g	
		korona	fill.			korona	fill.
68	Pénztári készlet . . . . .	2139	48	18	Alaptőke . . . . .	100000	—
7	Felszerelés . . . . .	1490	—	45	Tartaléktőke . . . . .	28913.—	—
10	Váltó bélyeg . . . . .	100	—	93	Kártartalék . . . . .	4222.—	33135
200. 18. 29. 23. 34. 56.	Adósok . . . . .	882	34	94	Nyugdíjalap . . . . .	1705	—
55	Perköltség . . . . .	146	57	240	Hítetozók . . . . .	42	—
62	Előleg . . . . .	34	—	250. 42	Fel nem vett osztalék . . . . .	439	—
70	Kötelezvény . . . . .	13882	—	66. 74	Átmeneti kamatok . . . . .	7860	18
72	Kölcsön . . . . .	30062	—	71	Betevők . . . . .	193381	50
73	Váltó . . . . .	559997	84	76	Visszleszámitolt váltó . . . . .	259460	—
77	Átmeneti visszlesz. kamat . . . . .	1746	04	14	Nyereség áthozat . . . . .	250.—	—
					Ezenévi nyereség . . . . .	14207.59	14457 59
		610480	27			610480	27

Nagy-Léta, 1902. december hó 31-én.

Dr. Komáromi Dezső  
pénztárnok.Weber Sándor  
vezérigazgató.Wechsberg János  
könyvelő.

Bay Sándor, Fiók Albert, Fisch Lajos, Guba József, Dr. Halász Áron, Kovásznay Ákos, Leitner Mór, Marjay Péter,  
Munkácsy Ferencz, M. Papp József, Szima István, Tafler Kálmán.

Jelen mérleg számlát az üzleti fő és mellékkönyvekkel összehasonlítván, azokkal mindenben egyezőnek találtuk.

Bechert Manó,

Handtel Vilmos,

Penkert Mihály.



Az általam legpontosabban összeállított és tekintélyes orvosok által ajánlott és jónak talált vegytiszta

**SÓSBOROSZESZ**

mely már eddig is nagy elterjedtségnek örvend, kapható minden fűszerüzletben, valamint gyógyszerármban.

Ara egy kis üvegnek 45 kr., nagy üvegnek 90 kr.  
≡ Vidéki megrendelések pontosan teljesítetnek. ≡

Használati utasítással ellátott könyvecske minden üveggel ingyen adatik.

**Tóth Béla** gyógyszerháza és illatszerraktára  
DEBRECZENBEN (Tisza palota.)

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostávtól szemben.